

BORGARTING LAGMANNSRETT

NORGES DOMSTOLER

Årsmelding 2023

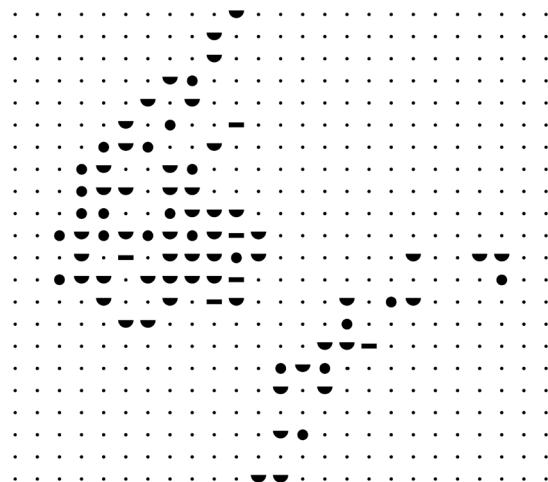

Innhold

Førstelagmannen har ordet	side 5
Organisasjon og bemanning	side 7
Bemanningsendringer i 2023	side 8
Ledelse, partssamarbeid og faggrupper	side 9
Saksavvikling og statistikk	side 11
Kompetansearbeid	side 15
Arbeidet i lagmannsrettens faggrupper	side 16
Rettsmeklingsarbeidet i Borgarting lagmannsrett	side 19
Studiepermisjonsordningen	side 22
Besøk av Justis- og beredskapsministeren	side 26
Aktørkonferanse	side 27
Fellesseminar i Göteborg	side 28
Studietur til Kroatia	side 30
Saker i retten 2023	side 32
Utsmykningen i Borgarting lagmannsrett	side 40
Rettskriver Peter Bendow og maleriet på rom 1041	side 42

I resepsjonsområdet i Borgarting lagmannsretts M-bygg står det utstilt tre flotte stoler med løveutskjæring. Disse stolene var med på flyttelasset da lagmannsretten flyttet fra Grubbegata (nå Høyesteretts hus) i 1994. Det antas at stolene er fra 1903.

Innledning

Borgarting lagmannsrett legger med dette fram sin årsmelding for 2023. Gjennom årsmeldingen ønsker vi å synliggjøre vår virksomhet både for våre brukere og for dem som har mindre kjennskap til domstolens arbeid.

Årsmeldingen er lagt ut på vår hjemmeside www.domstol.no/borgarting

Borgarting lagmannsrett er landets største ankesdomstol.

Lagdømmet er delt inn i tre lagsogn: Oslo, Vestre Viken og Østre Viken. Etter at forskrift om inndeling i rettskretser og lagdømmer § 15 trer i kraft, vil Borgarting lagdømme bestå av lagsognene Oslo og Vestre Viken. Denne bestemmelsen trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Fra 1. mars 2022 ble Follo og Nordre Østfold tingrett overført. Det er ennå ikke bestemt når Søndre Østfold tingrett overføres.

Lagdømmet dekker landets tettest befolkede områder, noe som gjør at vi har et stort sakstilfang. I tillegg blir sakene stadig større og mer komplekse.

Førstelagmannen har ordet

Borgarting lagmannsrett legger bak seg et år med høy aktivitet og mange endringer. Etter en periode med nedgang i inntak av sivile saker og straffesaker, forandret bildet seg i 2023: Vi mottok om lag hundre flere sivile saker enn året før, en økning på cirka 16 prosent. Vi hadde også en vekst i inntak av straffesaker på om lag sju prosent. Tatt i betraktning at 2023 er første år med helårsvirkning av et mindre lagdømme (avgivelsen av rettskretsen Follo og Nordre Østfold til Eidsivating lagdømme skjedde med virkning fra 1. mars 2022), er den reelle veksten enda større.

Det er positivt at utviklingen med nedgang i inntak av sivile saker har snudd. Vi ønsker at Borgarting lagmannsrett skal være en attraktiv tvisteløser!

Et særtrekk ved 2023 er at vi er blitt færre dommere i Borgarting lagmannsrett, som ledd i tilpasningen til et mindre lagdømme. De siste langtidskonstitusjonene i forbindelse med pandemien utløp tidlig i 2023. Dette var året der vi takket av faste dommere uten at de skulle erstattes av nye. Det er en stor endring å gå fra å være 73 dommere – som vi var på det meste i 2022 – til 59 ved utgangen av 2023.

På tross av nedgangen i dommerressurser og økningen i saksinntak har vi i 2023 klart å holde saksbeholdningen lav og saksbehandlingstidene korte. For sivile saker ligger vi innenfor tvistelovens frist og Stortingets mål med et snitt på 4,7 måneder ved årets utløp. For straffesakene klarer vi ikke alltid å holde oss innenfor lovens frister og Stortingets mål. Vi holder av plass i kartene våre, men det er en utfordring å finne tidspunkt som passer for alle sakens aktører. Vi berammer nå nye sivile saker om lag fire måneder fram i tid.

Rask saksbehandling er først og fremst positivt for domstolens brukere. Det er også tilfredsstillende for lagmannsretten å arbeide med «ferskvare». Vårt mål er at vi også framover kan behandle

Førstelagmann Marianne Volla
Foto: Fotograf Kirsten Sjøwall

sakene raskt. Derfor er det svært gledelig at det ble budsjettforlik på Stortinget (40 millioner ekstra til Norges domstoler) og penger i nysalderingen (35 millioner til teknisk utstyr), slik at den ansettelsesstoppen vi hadde i 2023, ikke videreføres i 2024.

Også i avdeling 4 (ankeutvalget) er det et jevnt trykk, og med saksøkning i de fleste sakstyper. Vi fulgte i 2023 opp et punkt fra den brede oppgavegjennomgangen vi hadde ved årets start: Avdeling 4 har fra 1. september 2023 overtatt ansvaret for siling av anker i barnevernssaker. Målet er å bidra til økt kvalitet og sikre en enhetlig praksis ved at sakene legges til utredere som opparbeider seg erfaring med sakstypen. Det er også et mål at saksbehandlingstida skal bli redusert. Samtidig frigjøres kapasitet i de dømmende avdelingene.

Rettsmeklingsarbeidet i Borgarting lagmannsrett holder høy kvalitet, og satsingen på rettsmekling i domstolen videreføres. Parter blir fornøyde, og lagmannsretten sparer tid og ressurser. Vinn-vinn!

Blant de dommerne som forlot Borgarting lagmannsrett i 2023, gikk én til Høyesterett (Thom Arne Hellerslia) og én til EFTA-domstolen i Luxembourg (Michael Reiertsen). Det er stas for lagmannsretten å «lekke» til slike posisjoner! Vi opplever også svært god søkning til domstolen – enten det gjelder korttidskonstitusjoner som dommer, saksbehandlerstillinger eller stilling som utreder. Det er inspirerende for oss som arbeider ved domstolen, at vi er en så attraktiv arbeidsplass. Vi klarer å rekruttere dyktige nye kolleger innen alle medarbeidergrupper. Og vi trenger de beste i alle funksjoner for at vi skal ivareta samfunnsoppdraget vårt med høy kvalitet.

Rask og effektiv saksbehandling er viktig, men den må gå hånd i hånd med nettopp kvalitet. Borgarting lagmannsrett har mange faggrupper som arbeider med å øke kompetansen på ulike fagfelt. Nye grupper i faggruppe-buketten i 2023 er barnerettsgruppa og bærekraftgruppa.

Et ledd i kvalitetsarbeidet er også å rette blikket utover landegrensene. Derfor la vi fellesseminaret, som vi gjennomfører annet hvert år, til Göteborg denne gangen. Sverige har lang erfaring med gjenbruk av opptak fra forhandlingene i førsteinstans. Borgarting lagmannsrett skal som ledd i prøveprosjektet «Opptak i retten» også teste dette i noen saker. Hvorvidt dette blir en permanent ordning i Norge, er et lovgiverspørsmål som krever grundige avveininger og bred forankring. Like fullt var det svært interessant å lære mer om de svenske erfaringene. I tillegg er et slikt seminar en ypperlig arena for å bygge et sammensveiset lag på tvers av våre ulike medarbeidergrupper!

Borgarting lagmannsrett bidrar også i Norges engasjement i Kroatia som ledd i «Norway Grants». I 2023 hadde jeg gleden av å bidra i etterutdanningen av kroatisk dommere, og en gruppe fra lagmannsretten var på studietur til Zagreb. Det er lærerikt og inspirerende å hente inntrykk fra andre land og rettssystemer enn vårt eget, samt det å få gode spørsmål om våre egne ordninger.

Oslo, 16. februar 2024

Marianne Vollan

Førstelagmann
Borgarting lagmannsrett

Organisasjon og bemanning

Organisasjon

Borgarting lagmannsrett er landet største anke-domstol og ledes av en førstelagmann. Førstelagmannen, direktøren og lagmennene utgjør domstolens ledergruppe.

Etter overføringen av rettskretsen Follo og Nordre Østfold tingrett til Eidsivating lagdømme, skal Borgarting ha 57 faste dommerembeter, og reduksjonen skjer ved naturlig avgang. Ved utgangen av 2023 hadde lagmannsretten 59 faste dommerembeter. Omtrent 40 % av dommerne er kvinner. Domstolen hadde i 2023 videre en juridisk utredningsenhet med 13 medarbeidere inkludert utredningsleder, 35 saksbehandlere/administrative stillinger og ca. 15 ekstraordinære lagdommere.

Borgarting lagmannsrett er inndelt i fem avdelinger: tre dømmende avdelinger, en ankesilingsavdeling og en administrasjonsavdeling.

De dømmende avdelingene (1, 2 og 3)

Avdeling 1, 2 og 3 behandler alle anker over dom i sivile saker, førsteinstanssaker, overskjønn, samt alle straffesaker som er henvist til ankeforhandling. De tre avdelingene er i hovedtrekk organisert på samme måte. Hver av avdelingene har to lagmenn; avdelingsleder og nestleder, en berammer og 17-18 lagdommere. Avdelingslederen og berammeren er fast tilknyttet avdelingen, mens lagmann 2 og lagdommerne roterer mellom avdelingene etter en viss tid.

Avdeling 4 (ankeutvalget)

Avdeling 4 behandler anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker og sivile saker, samt avgjør om anker over dom i straffesaker skal henvises til ankeforhandling. Avdelingen ledes av en lagmann. Avdelingen bemannes med dommere fra de dømmende avdelingene etter en turnusordning. Fire dommere behandler sivile saker, og fem dommere behandler straffesaker. Hver enkelt dommer tjenestegjør normalt i en sammenhengende periode på to måneder i avdelingen. Dommerbemanningen veksler ved hvert månedsskifte.

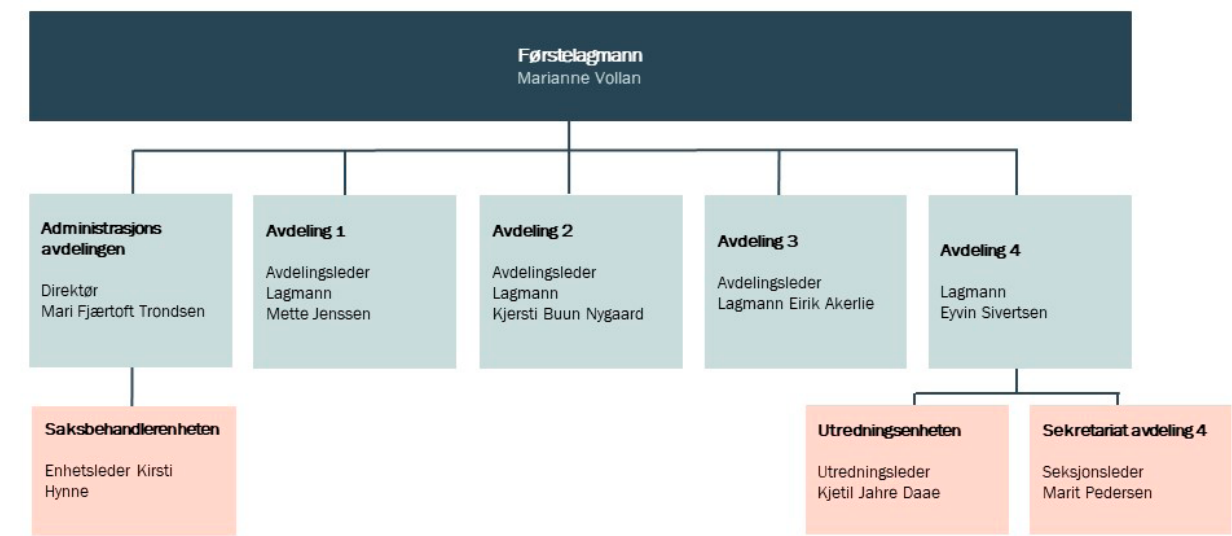
Avdelingen har også en utredningsenhet med 13 juridiske utredere inkludert utredningsleder, og et sekretariat med syv saksbehandlere som ledes av en seksjonsleder.

Administrasjonsavdelingen

Avdelingen har ansvar for alle fellestjenester som økonomi og regnskap, HR, IKT, sikkerhet og service, informasjon og for øvrig alle stabsoppgaver som ikke er lagt til noen av de andre avdelingene.

Avdelingen ledes av direktøren. I avdelingen ligger også en saksbehandlerenhet med 10 saksbehandlere og seksjonsleder og nestleder, samt ekstra rettsbetjenter som leies inn ved behov. Saksbehandlerenhetens oppgaver er i hovedsak å tilrettelegge for ankebehandling av sivile saker og straffesaker i lagmannsretten.

Organisasjonskart 2023

Bemanningsendringer i 2023

NYE ANSATTE I 2023

Lagmann:
Eyvin Sivertsen

Ekstraordinære lagdommere:
Per Racin Fosmark
Kari Johanne Bjørnøy

Saksbehandlere/administrasjonen:
Eirik Stenberg
Zerian Gondal

Juridiske utredere:
Hedda Larsen Borgan
Kari Myklebust Ferstad
Margrethe Tranøy Hovde
Martin Johannessen
Rakel Eilertsen

SLUTTET I 2023

Lagdommere:
Per Racin Fosmark
Ragnar Eldøy
Thom Arne Hellerslia

Ekstraordinære lagdommere:
Sverre Nyhus
Einar Kaspersen

Saksbehandlere/administrasjonen:
Øyvind Alexander Ordemann
Julie Auran
Siw Gravdal

Juridiske utredere:
Bernt Olav Thorsheim
Marie Lomsdalen
Markus Aarskog Pettersen
Vilde Wigenstad
Aruna Eide Skingen
Jon Dinesh Thorud

Konstituerte dommere i 2023:
Jon Østenvig
Jonn Ola Sørensen

Ledelse og partssamarbeid

Ledergruppa
Marianne Vollan (leder), Mari F. Trondsen, Mette Jenssen, Torkjel Nesheim, Kjersti Buun Nygaard, Christian Lund, Eirik Akerlie, Tonje Vang, Eyvin Sivertsen

Kontaktutvalget
Marianne Vollan (leder), Mari F. Trondsen, Hege K. Slettene, Vigdis F. Sørre, Larbi Saaliti, Halvard Leirvik, Jan Eivind Norheim

Arbeidsmiljøutvalget
Eivind Norheim (verneombud og leder i 2023), Marianne Vollan, Mari F. Trondsen, Hege K. Slettene, Halvor Aas (Dommerforeningen), Jonas Mattsson (Akademikerne), Ole Petter Knoph (bedriftshelsetjenesten)

Lokalt ansettelsesråd
Marianne Vollan (fast medlem), Kjersti Buun Nygaard (vara), Mari F. Trondsen (fast medlem), Tonje Vang (vara), Eirik Akerlie (fast medlem), Mette Jenssen (vara), Grethe Pedersen (fast medlem), Marianne Ofstad (vara), Ingrid Jerve Aanstad (fast medlem), Jonas Mattsson (vara)

Tillitsvalgt Akademikerne
Larbi Saaliti, Marie Holm (vara)

Tillitsvalgte Dommerforeningen
Halvard Leirvik, Halvor Aas, Jannicke Johannesen

Tillitsvalgte Parat
Vigdis F. Sørre

Verneombud
Jan Eivind Norheim, Vilde Wigenstad (vara)

Faggrupper

Bibliotekutvalget
Fredrik Charlo Borchsenius, Harald Nyhus, Grete Marit Kjølhøg, Frøydis Brænd

DD-team (Digitale Domstoler)
Halvor Aas (leder), Henrik W. Smiseth, Lisa Vogt-Lorentzen, Vigdis F. Sørre, Beate K. Næss, Petter Folstad, Liv Damvall, Cindy Jensen

Etterutdanningsutvalget
Mette Jenssen (leder), Eyvin Sivertsen, Hege K. Slettene, Mette D. Trovik, Frode Elgesem, Marianne W. Jansen

Faggruppe for barnerett (foreldretvister, barnevern og barn i straffesaker)
Lisa Vogt-Lorentzen (leder), Carl August Heilmann, Guro Hansson Bull, Sondre Berg Paulsen

Faggruppe for EØS-saker

Thomas Poulsen (leder), Eyvin Sivertsen, Henrik Kolderup, Kari M. Ferstad

Faggruppe for menneskerettigheter

Lisa Vogt-Lorentzen (leder), Elizabeth Baumann, Frode Elgesem, Torkjel Nesheim,
Anne Cathrine Haug-Hustad, Susanne Saenger

Faggruppe sivilprosess

Christian Lund (leder), Lisa Vogt-Lorentzen, Karl Otto Thorheim, Arne-Martin H. Sørli,
Anne Cathrine Haug-Hustad, Marie Holm

Faggruppe skjønn

Christian Lund (leder), Fredrik Charlo Borchsenius, Anne Cathrine Haug-Hustad, Kristel Heyerdahl,
Torkjel Nesheim, Henrik Kolderup

Faggruppe straffeprosess

Tonje Vang (leder), Thomas Poulsen, Halvard Leirvik, Anette Isachsen Kræmer, Guro Hansson Bull,
Jan Eivind Norheim, Larbi Saaliti

Mediegruppe

Mari F. Trondsen (leder), Mette Jenssen, Tonje Vang, Annicken S. Michaelsen, Kristine B. Djupvik,
Jonas Mattsson

Personverngruppe

Mari F. Trondsen (leder), Annicken S. Michaelsen (delegert leder), Hege K. Slettene, Cindy Jensen,
Kristine B. Djupvik, Christian Lund

Rettsmeklingsgruppe

Tine Kari Nordengen (leder), Carl August Heilmann, Ingvild Mestad, Hugo Abelseth,
Harald Georg Venger, Torkjel Nesheim

Ressurspersoner på fagområder

Immaterialrett

Ingvild Mestad

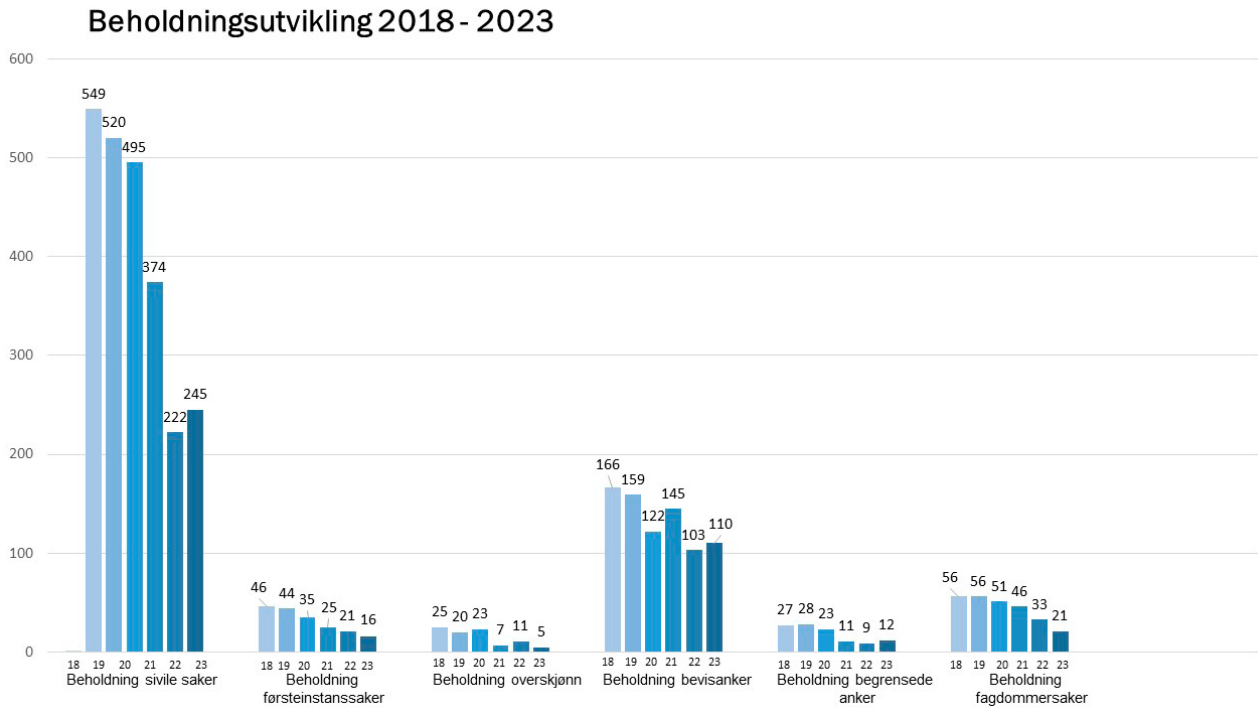
Tolkespørsmål

Carl August Heilmann

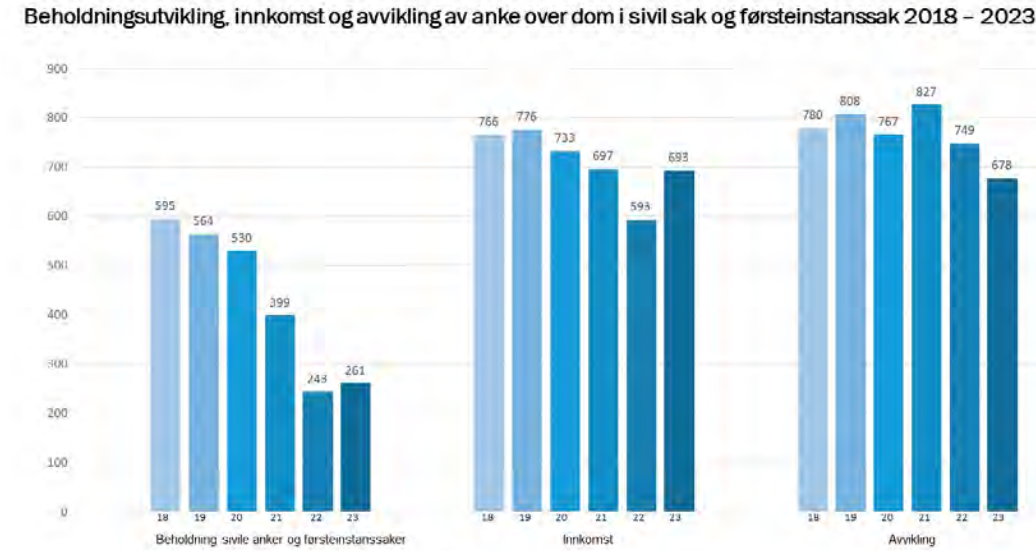
Salær

Per Racin Fosmark

Saksavvikling og statistikk

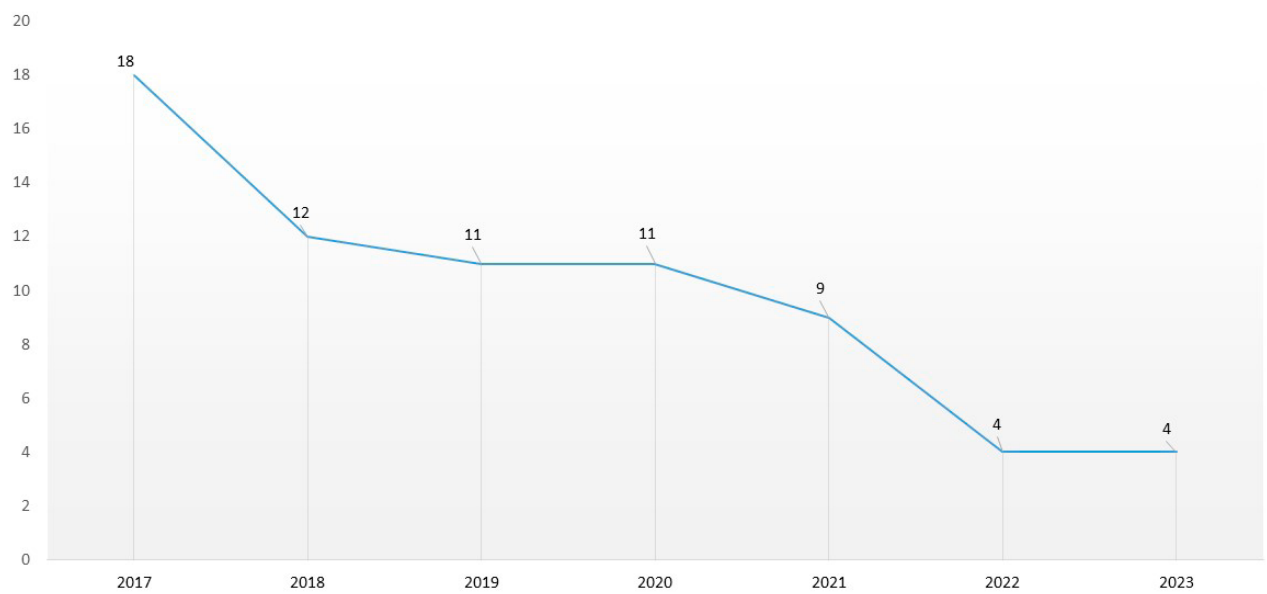
Den positive utviklingen i beholdningen av saker fortsetter i 2023. Den nedadgående trenden i beholdningen av saker gjelder for de fleste sakstypene. Det er en svak økning i beholdningen av sivile saker, men dette må også ses i sammenheng med at vi mottok en god del flere sivile saker i 2023 enn vi gjorde i 2022. Beholdningen av bevisanker og begrensede anker holder seg stort sett på det samme lavet nivået som i 2022, mens beholdningen av fagdommersaker har gått betydelig ned sammenlignet med tidligere år.

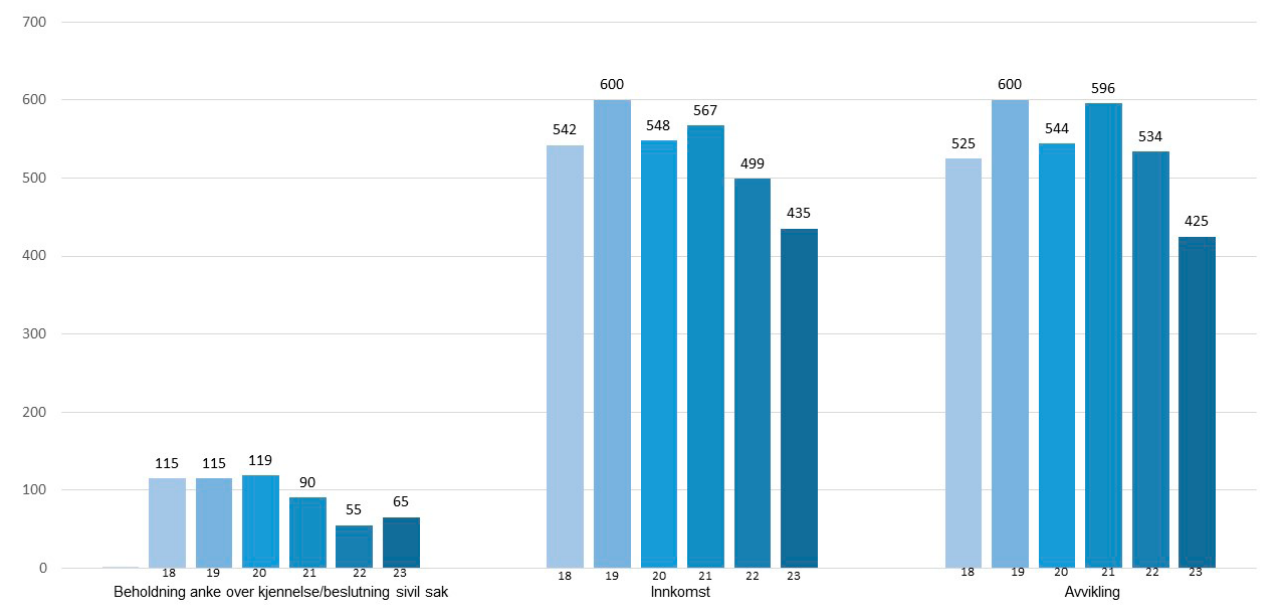
I 2023 mottok vi 693 sivile saker, som hovedsakelig er «anke over dom». Dette er en markert økning fra året før, hvor lagmannsretten kun mottok 593 saker. Kombinasjonen av flere innkomne saker og at det avgjøres noen færre saker enn inntkomst, gjør at beholdningen av sivile saker har gått noe opp fra 2022. Dette er

imidlertid kun en marginal økning, og beholdningen av sivile saker er i all hovedsak svært lav sammenlignet med tidligere år. Ventetiden på å få behandlet saken sin er også fremdeles kort, og uprioriterte sivile saker berammes om lag fire måneder frem i tid, på lik linje med 2022.

Berammingshorisont i antall måneder - sivile saker

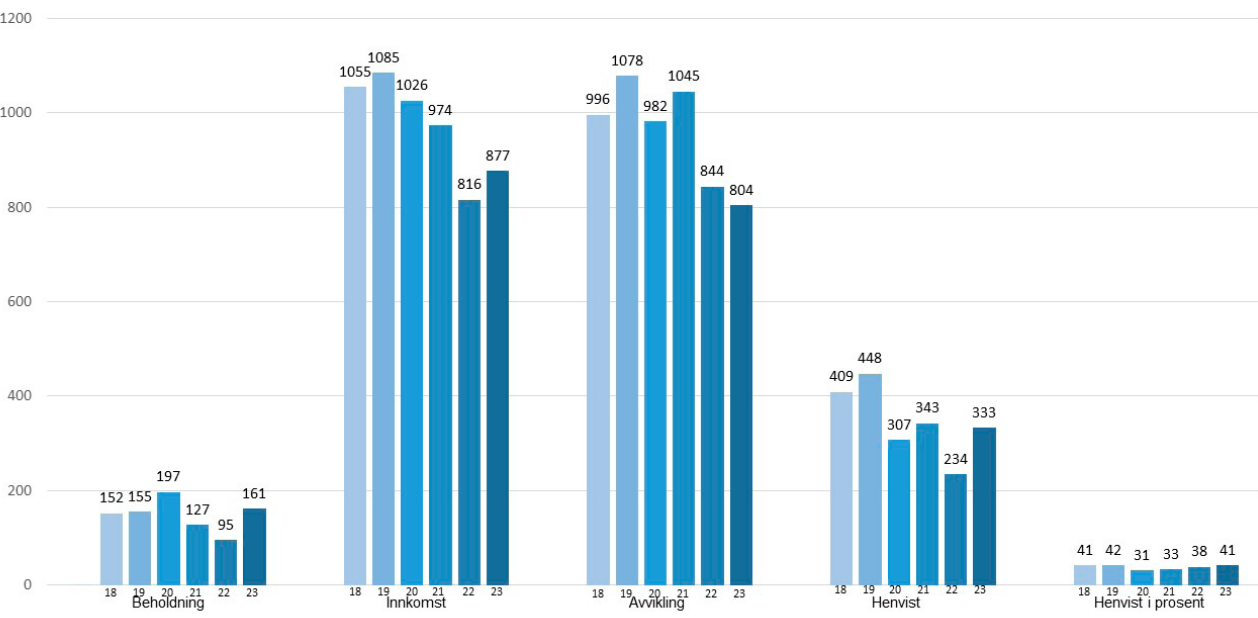

Beholdningsutvikling, innkomst og avvikling av anke over kjennelse/beslutning i sivil sak 2018 – 2023

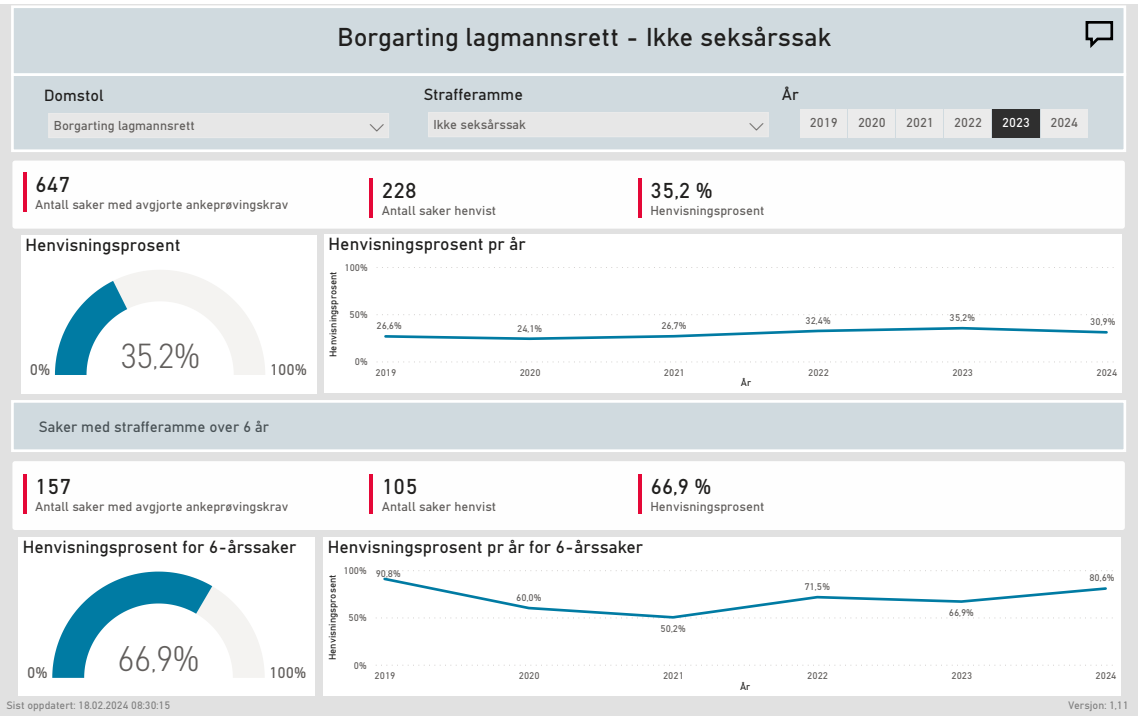

I 2023 mottok vi 435 anker over kjennelser og beslutninger i sivile saker, som er en nedgang fra året før hvor vi mottok 499 saker. Vi avviklet 425 saker, som sammenfaller godt med antallet innkomne saker (435). Beholdningen av saker har hatt en svak økning, men sammenlignet med tidligere år er beholdningen likevel beskjeden.

Beholdningsutvikling, innkomst, avvikling og henvisning i ankeprøving 2018-2023

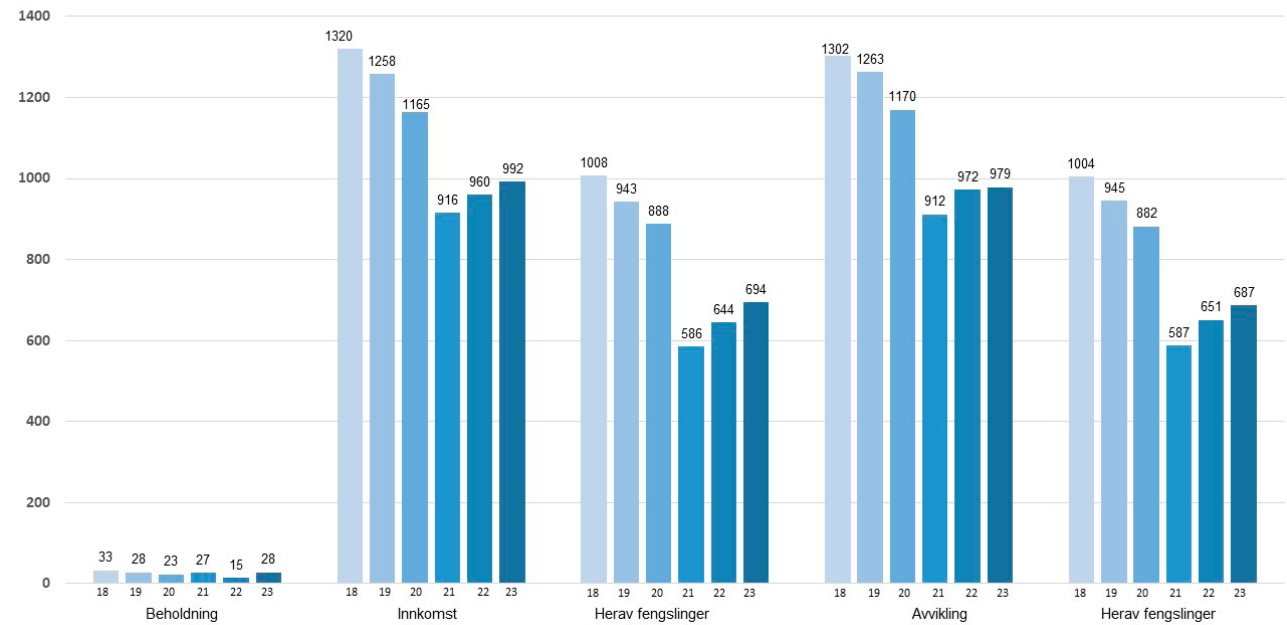

I 2023 mottok vi 877 anker over dom i straffesaker. Dette er en økning fra året før, hvor vi mottok 816 saker. Fra og med 2020 ble alle saker av typen anke over dom i straffesak undergitt siling, også saker med en strafferamme som kan gi fengsel i mer enn seks år. I 2023 har lagmannsretten henvist en større andel straffesaker enn i 2022, med en henvisningsprosent på 41 %. Henvisningsprosenten ligger altså i 2023 på ca. samme nivå som i årene før 2020.

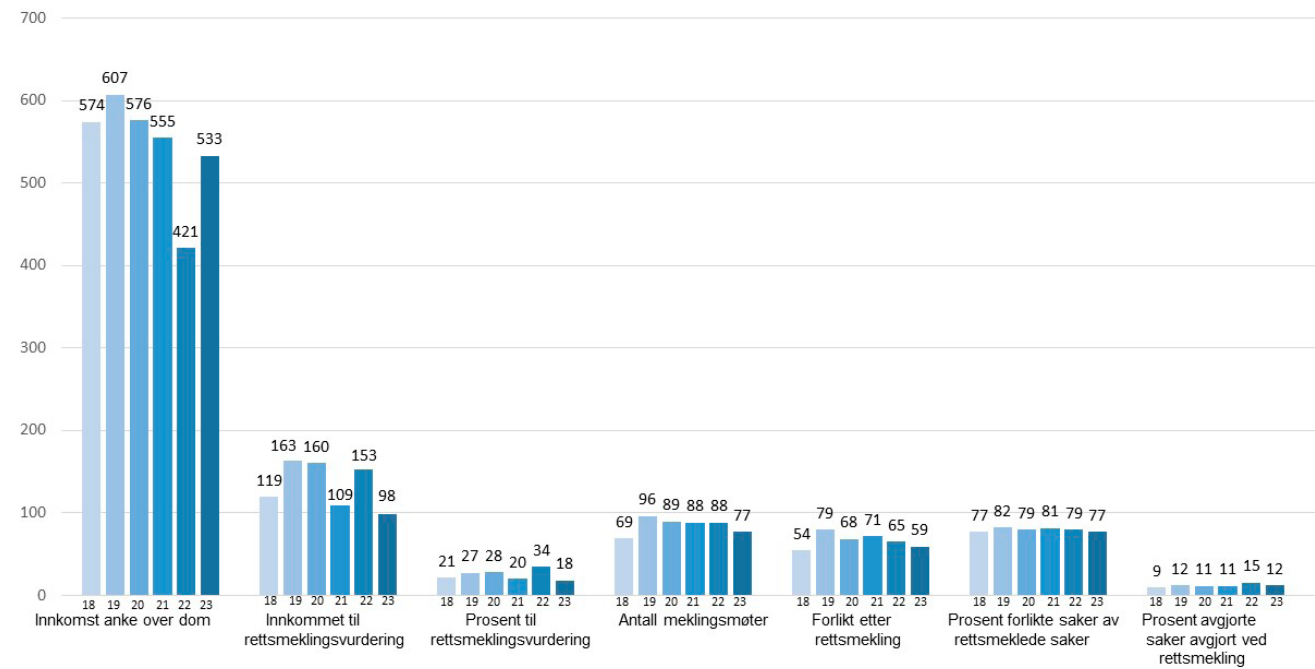
Oversikten over viser andelen henviste straffesaker, fordelt på straffesaker med ulike strafferammer. Den øverste grafen gjelder saker med strafferamme seks år og lavere, mens den nederste grafen gjelder saker med strafferamme over seks år.

Beholdningsutvikling, innkomst og avviking av anke over kjennelse/beslutning i straffesak 2018 – 2023

I 2023 ser vi en økning i innkkomsten av kjennelser og beslutninger i straffesaker, der vi mottok 992 saker, sammenlignet med 960 saker i 2022. De fleste av disse sakene er anker i saker om varetektsfengsling (694 saker). Lagmannsretten har avvirket noen flere saker i 2023 (979) enn i 2022 (972). Av disse 979 avvirkte sakene gjaldt 687 varetektsfengsling.

Rettsmekling – innkomst, avholdte meklingsmøter og antall forlik etter mekling 2018– 2023

Rettsmekling har i flere år vært et satsningsområde i Borgarting lagmannsrett. Lagmannsrettens meklingsgruppe gjennomførte i 2023 rettsmeklingsmøter i 77 saker, med en forliksprosent på rundt 77%.

Kompetansearbeid

Borgarting lagmannsrett legger stor vekt på å opprettholde og videreutvikle fagkunnskap, både blant dommere, utredere og saksbehandlere. Et godt fagmiljø for alle ansatte er en viktig forutsetning for å levere arbeid med høy kvalitet. Domstoladministrasjonen arrangerer flere kurs og seminarer, og de ansatte oppfordres til å delta på disse. I tillegg arrangeres det årlig fagmøter og seminarer i lagmannsretten. Mange medarbeidere brukes både internt og eksternt som foredragsholdere og kursledere, og bidrar også til publikasjoner og nytugivelser av faglitteratur. De ulike faggruppene bidrar til kompetanseheving for dommere og utredere, utarbeider interne rutiner og retningslinjer innenfor det aktuelle fagområdet, forbereder og skriver høringsuttalelser fra lagmannsretten om lovforslag, samt bidrar til at dommere og utredere er faglig oppdatert ved ny/endret lovgivning og relevant nasjonal og internasjonal rettspraksis.

I 2023 gjennomførte lagmannsretten følgende kompetansetiltak:

Nyttårsseminar

- * *Norge i verden – utenrikspolitisk time*, ved Ine Eriksen Søreide, leder av Stortingets Utenriks- og forsvarskomite, tidligere forsvarsminister og utenriksminister.
- * *Om arbeidet i Den Europeiske Menneskerettsdomstolen*, ved Arnfinn Bårdsen, dommer og seksjonspresident, Den Europeiske Menneskerettsdomstolen.
- * *Erfaringer fra FNs undersøkelseskomisjon for Ukraina*, ved Erik Møse, leder for FNs undersøkelseskomisjon for Ukraina.
- * *Pandemi og andre kriser – hva har vi lært?* ved Camilla Stoltenberg, Direktør ved Folkehelseinstituttet.
- * *Våre perifere domstoler – hvor blir rettssakene av?* Innledning og debatt om norske domstolars rolle som tvisteløser ved Eivind Smith, professor ved UIO, Anna Nylund, professor ved UIB, og Terese Smith Ulseth, avdelingsleder/tingrettsdommer i Oslo tingrett.

Faglunsjer

- * *Barnas beste i saker om utvisning av foreldre*, ved lagdommer Elizabeth Baumann.
- * *Sakkyndighet i sivile saker*, ved lagmann Eirik Akerlie.
- * *Åpenhetsloven – menneskerettslov for næringslivet*, ved Ola Mestad, professor i rettsvitenskap ved juridisk fakultet, UIO.
- * *Mediegruppas arbeid – hva kan vi gjøre for deg?* ved seniorrådgiver Annicken S. Michaelsen.
- * *Større effektivitet i lagmannsretten?* ved lagdommer Halvard Leirvik, og sivilprosessgruppa ved lagmann Christian Lund.
- * *Mer om aktiv saksstyring i sivile saker – hva kan vi lære av Danmark og Sverige?* ved lagdommer Frode Elgesem.

- * *Sløret forsett (ev. passiv kunnskap) - rettsstillingen etter Høyesteretts avklaring*, ved lagdommer Thomas Poulsen.

Besøk til andre institusjoner

- * *Besøk til Kripas – nasjonal enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet.* Foredrag og omvisning på kriminaltekniske laboratorier.
- * *Fellesseminar til Göteborg*
Besøk i Göteborg tingsrätt, Hovrätten for Västra Sverige og Förvaltningsrätten i Göteborg.

Arbeidet i lagmannsrettens faggrupper

Faggruppene følger med på siste fagnytt og bidrar med forelesninger, kurs og informasjonsmateriell gjennom året.

Ressursgruppe for EØS-saker

Lagmannsrettens ressursgruppe for EØS-saker ble opprettet i november 2020. Gruppen bistår dommerne ved praktiske spørsmål i forbindelse med foreleggelse for EFTA-domstolen, og melder fra om særlig viktige avgjørelser om EØS-rett. To av gruppas medlemmer holdt foredrag om EØS-rett under Dommerseminaret 2023.

Faggruppe sivilprosess

Sivilprosessgruppa arbeidet i 2023 blant annet med å forberede og skrive utkast til høringsuttalelser fra lagmannsretten om lovforslag med betydning for gjennomføring av sivile saker. Et viktig område har vært tilrettelegging og opplæring internt om innførte lovendringer i tvisteloven, blant annet den nye terskelen for å kunne nekte anker over sivil dom fremmet til behandling i lagmannsretten.

Faggruppe for menneskerettigheter

I 2023 arrangerte gruppa faglunsj om Høyesteretts menneskerettsargumentasjon, hvor stipendiat Birgit Hellesnes innledet til diskusjon, og om erstatning for menneskerettighetskrenkelser, hvor professor Kjetil Mujezinovic Larsen innledet. Faggruppa har bidratt med innspill til lagmannsrettens hørings svar om ny lovgivning som reiser menneskerettslige spørsmål, og har ansvar for intern oppfølging av Dommerforeningens veileder om isolasjon. Faggruppa publiserer videre et månedlig nyhetsbrev med relevante nye dommer fra EMD og Høyesterett på feltet.

Faggruppe for barnerett (foreldretvister, barnevern og barn i straffesaker)

I 2023 opprettet Borgarting lagmannsrett en faggruppe for saker som berører barn. Faggruppa har utarbeidet materiale til intern bruk for å sikre rask og forsvarlig behandling av disse sakene. Faggruppa utgir nyhetsbrev og har bidratt til flere høringsuttalelser. Medlemmer av gruppa har videre deltatt på blant annet seminar om sakkyndigrollen i regi av UiO, aktørkonferanse i foreldretvister, møte i nasjonal kompetansegruppe for barnerett, studiebesøk til Kroatia (Norway Grants) og en arbeidsgruppe for hurtigbehandling av straffesaker med tiltalt under 18 år.

Straffeprosessgruppa

Medlemmene av straffeprosessgruppa i Borgarting lagmannsrett. Fra høyre: leder av straffeprosessgruppa lagmann Tonje Vang, lagdommer Guro Hansson Bull, lagdommer Jan Eivind Norheim, utreder Larbi Saaliti, lagdommer Anette Isachsen Kræmer, lagdommer Halvard Leirvik og lagdommer Thomas Poulsen.

Faggruppe straffeprosess

Straffeprosessgruppa har hatt stor aktivitet i 2023. Lovendringene 1. juni 2022 om aktiv saksstyring er fortsatt sentrale i gruppas arbeid. Gruppen har bidratt på interne fagseminarer på de dømmende avdelingene om praktisering av de nye reglene, og utarbeidet eller revidert flere maler og interne rutiner, for eksempel innkallingsbrev til planmøte og ny planmøteprotokoll i straffesaker og, ny mal for rettsbok i bevisanker, ny mal for nordisk vitneplikt, samt interne retningslinjer om innhenting av sakens dokumenter (bruk av «forklaringsutdrag» under ankeforhandling).

I april 2023 arrangerte Borgarting lagmannsrett en større aktørkonferanse med formål å etablere en felles kultur for forsvarlig, smidig og effektiv gjennomføring av straffesaker. Straffeprosessgruppa hadde ansvar for gjennomføring av arrangementet og det faglige innholdet. Høsten 2022 bidro gruppa på lagmannsrettens interne fagseminar om gjennomføring av domskonferanse med meddommere i straffesaker. Etter dette har gruppa i 2023 fulgt opp arbeidet med innlegg på interne fagseminarer på avdelingene, og utarbeidet interne retningslinjer som skal legge til rette

for en betryggende og forsvarlig gjennomføring av domskonferanser med høy kvalitet, og hvor det innføres nye rutiner for å sette av tid til domskonferanser.

Våren 2023 skrev Borgarting lagmannsrett brev til Justis- og beredskapsdepartementet hvor det redegjøres for at den faglige kompetansen i lagmannsretten bør styrkes ved å gjeninnføre tre fagdommere i alle straffesaker. Straffeprosessgruppa har bidratt i saken, og det videre arbeidet har høy prioritet. Brevet var en oppfølging av lagmannsrettens høringsuttalelse 6. juni 2017 til NOU 2016: 24 Ny Straffeprosesslov punkt 4.5 og lagmannsrettens brev til departementet 7. juni 2019 og 25. juni 2020 om lagmannsrettens erfaringer med «2-5-ordningen» (to fagdommere og fem meddommere i straffesaker).

Straffeprosessgruppa behandlet i 2023 høringsuttalelse til Straffelovrådets utredning; NOU 2022: 21 – Strafferettslig vern av den seksuelle medbestemmelsesretten og høringsuttalelse til forslag om endring i straffegjennomføringsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (fellesskap, utelukkelse og tvangsmidler i fengsel). Gruppa har videre redigert og omstrukturert det faglige

innholdet på lagmannsrettens intranettside for å lette tilgjengeligheten av interne retningslinjer, maler, disposisjoner mv. innenfor straffesaksfeltet. Gruppa har ellers bidratt i samarbeidsmøter med aktørene i straffesaksbehandlingen og ved innføring av interne retningslinjer i forbindelse med at meddommerne kom på Aktørportalen høsten 2023. Medlemmer i gruppa deltar også i ulike arbeidsgrupper som DA har satt ned, blant annet arbeidsgruppe som vurderer hurtigspor i Oslo tingrett for U18-saker (saker som gjelder dem under 18 år), og en gruppe som vurderer regelverk i forbindelse med videre utprøving av opptak av lyd og bilde fra hovedforhandling i tingretten og gjenbruk av opptak i lagmannsretten.

Høsten 2023 deltok en delegasjon fra Borgarting lagmannsrett på et besøk i Zagreb som et ledd i samarbeidet mellom Kroatia og Norge under de såkalte «EØS-midlene». To av medlemmene i Straffeprosessgruppa deltok i delegasjonen og bidro i det faglige programmet ved å presentere det norske rettssystemet, særlig om behandling av barn i strafferetten. Flere medlemmer av gruppa har også bidratt i det Nasjonale introduksjonsprogrammet for nye dommere, knyttet til blant annet gjennomføring av hovedforhandling og ankeforhandling i straffesaker og ankesiling i lagmannsretten.

Rettsmeklingsarbeidet i Borgarting

Vellykket år for rettsmekling i Borgarting: ca. 77 prosent av de sivile meklings sakene ble forlikt

Lagdommerne i rettsmeklingsgruppa har i 2023

meklet i 75 sivile saker, der ca. 77 % av sakene ble forlikt. Uten forlik ville det ha medgått 187 ankeforhandlingsdager for tre dommere, samlet 561 dager. Flere av rettsmeklingene har vært i store sivile saker. Storkravs sakene kjennetegnes av langvarige ankeforhandlinger, høy tvistesum, mange eller kompliserte tvistepunkter, stor dokumentmengde, mange parter, eller en kombinasjon av disse faktorene.

Gjennomføring av rettsmekling i store sivile saker krever vesentlig større forberedelser enn de ordinære meklings sakene. I tillegg til nødvendig gjennomgang av et stort antall dokumenter, avholdes det ofte flere planleggingsmøter og i noen saker også befaringsmøter. I tillegg kan meklingsmøtene være mer krevende å gjennomføre, da de som hovedregel foregår over flere dager og kvelder.

I storkravs sakene er det ikke uvanlig med bistand fra fagkyndige medmeklere. Behovet for sakkyndighet er særlig viktig i rettsmekling, der mekler bl.a. skal kunne drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon og peke på forslag til løsninger. Dersom fagkyndige medmeklere oppnevnes, vil kvaliteten på meklings sakene kunne bli høyere, og sannsynligheten for forlik øker. Storkravs sakene mekles ofte av to lagdommere. På grunn av sakenes kompleksitet og de mange deltakerne fra partenes side, er det ofte nødvendig med et forsterket meklerteam.

“Ved at dommerne i rettsmeklingsgruppa mekler sammen, får vi også anledning til å lære av hverandre og til å gjøre hverandre gode”

sier Tine Kari Nordengen, leder for rettsmeklingsgruppa i Borgarting lagmannsrett.

Mange store meklings saker gjennomført i 2023

I perioden mars 2022 til april 2023 meklet lagmannsretten i en konflikt oppstått etter salg av aksjer i eiendomsselskaper. Det ble gjennomført tre meklingsmøter, og det var også annen kontakt mellom meklerne og partene. I tillegg til at partene forlikte ankesaken ble to andre saker som verserte for tingretten forlikt gjennom meklings møtet. Forliket innebar en løsning av en annen karakter enn den partene kunne ha fått dom for og som framsto som mer nyttig for partene. Forlikene sparte videre partene og domstolene for store ressurser. Saken er omtalt i Moss Avis 18. april 2023, hvor en av partsrepresentantene uttalte til avisen: «Vi er veldig fornøyd med forliket, og vi fikk veldig god hjelp fra dommeren i lagmannsretten til å dra dette i havn. Ære være norsk rettsvesen. Dette ble en veldig god løsning etter en fantastisk innsats fra lagmannsretten».

I juni ble det sammen med en statsautorisert revisor meklet mellom to selskaper i skadesaneringsbransjen for å sette punktum i en 7 år gammel konflikt om erstatningsansvar mm. Partene var takknemlige for at de ved meklernes hjelp nå kunne konsentrere seg om å drive næringsvirksomhet, fremfor å bruke tid og ressurser på forberedelser til og gjennomføring av en ankeforhandling over 15 rettsdager.

I september kom parter gjennom meklings møtet til enighet i et sakskompleks bestående av seks pågående og fremtidige saker for tingretten og lagmannsretten. Meklingen var en treparts meklings møte, og omfattet et kombinert ektefelle- og dødsboskifte. Tema i meklings møtet var også avtalerettslig og odelsrettslig art. Her var det fint å kunne mekle frem en omforent løsning, da konflikten åpenbart var en stor belastning for de involverte. Forliket sparte også partene og domstolene for mye ressurser.

Lagmannsretten har også rettsmeklet og forlikt en rekke entrepresesaker i året som var. Som følge av partenes enighet i disse sluttoppgjørstvistene, kunne lagmannsretten avlyse ankeforhandlinger med en samlet varighet på over 44 dager for

tre dommere, samlet 132 dager. Som eksempel kunne rettsmeklingsdommerne nedtegne et forlik i ankesaken mellom Obas Øst AS og Ringerike kommune. Tvisten dreiet seg om utbyggingen av Monserud renseanlegg på Hønefoss, der Obas Øst AS var entreprenør for de bygningsmessige arbeidene.

Stor samfunnsøkonomisk gevinst og rom for kreative løsninger

Rettsmeklingsforlikene i sakene ovenfor er bare noen av mange eksempler på at rettsmekling i lagmannsretten har stor samfunnsøkonomisk gevinst, samtidig som partene spares for belastningene med å gjennomføre ankeforhandlinger over mange rettsdager. I mekling har partene dessuten selv kontroll over resultatet, og i flertallet av sakene ovenfor ble partene enige om noe annet og mer omfattende enn det ankesaken dreide seg om.

Sakene er gode eksempler på at rettsmekling i domstolene gir partene en særegen mulighet for å løse konflikter på en annen og mer kreativ måte, enn det ordinær domstolsbehandling åpner for.

Et godt samarbeid mellom lagmannsrettens rettsmeklere og partenes prosessfullmektiger er sentralt, understreker Nordengen.

«Uten bistand fra gode advokater, som i tillegg til høy faglig kompetanse evner å se sine klients interesser og behov, ville det ikke vært mulig å oppnå et så høyt antall rettsmeklingsforlik som Borgarting lagmannsrett gjør.»

Sivilingeniør Kasper Nordmelan, lagdommer Tine Kari Nordengen og lagdommer Pål Morten Andreassen på befaring på Monserud renseanlegg på Hønefoss.

Studiepermisjonsordningen

Studiepermisjonsordningen i Norges domstoler innebærer at dommere kan få én måneds studiepermisjon hvert fjerde år. Studiepermisjon er et virkemiddel for å heve dommernes kompetanse. I tillegg kan dommerne søke om en ekstra måneds studiepermisjon. Ved utvidet permisjon stilles det krav til faglig innhold og rapportering, og det faglige innholdet skal komme både den enkelte og domstolen til gode.

Utvalgte studiepermisjoner i Borgarting lagmannsrett i 2023

Klar tale frå advokatar

I Lov og Rett nr. 3/2023 er det tatt inn ein artikkel som byggjer på ei undersøking utført av lagdommar Halvard Leirvik under ein studiepermisjon. Undersøkinga er basert på intervju med 16 ulike advokatar som alle har ført sivile saker i Borgarting. Føremålet var å avdekkja på kva måte advokatane meiner at Borgarting kan bli flinkare når det gjeld effektiv gjennomføring av sakene.

Artikkelen viser klar tale frå advokatane: Saksførebuinga bør strammast opp ved at dommaren tidleg vedtar ein konkret tidsplan for perioden fram til oppstart av ankeforhandlinga, og at dommaren heile tida passar på at planen blir etterlevd. «Eg vil ha ein tøff og tydeleg dommar», uttalte ein av advokatane. Mange advokatar etterlyser eit system der den saksførebuande dommaren som klar hovudregel også er ein av dommarane i sjølve ankeforhandlinga.

I artikkelen går det elles fram at dei fleste advokatane ynskjer at det blir gjort opptak av parts- og vitneforklaringar i tingretten, og at desse opptaka blir brukte i lagmannsretten. Stortinget har for fleire år sidan vedtatt at det skal skje slike opptak i tingretten, men domstolane har så langt ikkje fått tilført økonomiske ressursar til å kjøpa inn utstyret. Advokatane har ulike synspunkt når det gjeld dei nærare reglane for bruken, særleg med tanke på om opptaka skal bli spelte av eller om lagmannsretten i staden skal ta utgangspunkt i utskrifter av forklaringane.

Undersøkinga tilseier at det er behov for å utforma detaljerte reglar for framgangsmåten ved gjenbruk av forklaringar, og for i kva tilfelle der er behov for å tillata direkte forklaringar også i lagmannsretten.

Undersøkinga blei utført av lagdommar Leirvik under hans studiepermisjon, og er også omtalt i Advokatbladet nr. 3/2023 og i podkasten «Dommerpodden» i juli 2023. Synspunkta til advokatane i undersøkinga har også vore tema i eit internt lunsjseminar i Borgarting hausten 2023.

Lagdommer Halvard Leirvik
Foto: Fotograf Kirsten Sjøwall

Effektiv saksstyring, konsentrerte og effektive hoved- og ankeforhandlinger - kan vi lære noe av Danmark og Sverige?

Lagdommer Frode Elgesem hadde studiepermisjon i mars og april 2023. Bakgrunnen for Elgesems prosjekt var Domstolkommisjonens antagelse om at tiden som benyttes til hovedforhandling, i mange sakstyper er vesentlig lengre i Norge enn i våre naboland. Formålet med studiepermisjonen var å studere behandlingen av alminnelige sivile saker i danske og svenske domstoler, og undersøke om prosessuelle regler, veiledninger og arbeidsmåter i danske og svenske domstoler kan gi inspirasjon til å komme videre i arbeidet med å gjennomføre målsettingene i tvisteloven om en mer effektiv saksstyring og mer konsentrerte og effektive hoved- og ankeforhandlinger i sivile saker.

I løpet av studiepermisjonen besøkte Elgesem flere domstoler i Danmark og Sverige, både i første instans og ankedomstoler. Arbeidet med prosjektet tok sikte på å besvare tre spørsmål:

1. Er det slik at tiden som benyttes til hovedforhandling i sivile tvister er vesentlig lengre i Norge enn i Danmark og Sverige?
2. Hvis ja, hvorfor bruker man kortere tid til hovedforhandling i sivile tvister i Danmark og Sverige?
3. Finnes det prosessuelle regler, veiledninger og arbeidsmåter ved forberedelse og gjennomføring av sivile tvister i Danmark og Sverige som kan bidra til en mer proporsjonal, konsentrert og effektiv saksførebredelse og gjennomføring av hoved- og ankeforhandling i Norge?

Elgesem avga en rapport fra studiepermisjonen 24. mai 2023 der han besvarte det første spørsmålet med «ja». Når det gjelder årsaken til at saksbehandlingen er mer effektiv i våre naboland, var inntrykket etter undersøkelsene at saksførebredelsene i danske og svenske domstoler i større grad enn i Norge bidrar til at tvistespørsmålene er avklart og sakene skåret til før hoved- og ankeforhandlingen.

Videre fant Elgesem at større oppmerksomhet på saksførebredelse fører til at dommerne settes i stand til å forberede seg til forhandlingene på en mer effektiv måte. Innleggene i retten kan da gå mer direkte på de sentrale spørsmålene i tvisten uten å måtte bygge opp saken fra bunnen av, slik man ofte ser i Norge. Hoved- og ankeforhandlingene i Danmark og Sverige preges dessuten av mindre omfattende opplesning av dokumentbevis.

I rapporten oppsummeres lærdommene i en liste over konkrete tiltak og forventninger – hentet fra Danmark og Sverige – som kan være utgangspunkt for arbeidet med felles veiledninger for norske dommere, og som også har adresse til de øvrige aktørene.

Forslagene tar blant annet sikte på å sikre en mer fortung prosess, der videre utvikling av bruk av planmøtet står sentralt. Videre at det bør utarbeides sammenfatninger og konkrete planer for den videre saksførebredelsen. Det er også forslag om å lette dommernes forberedelser til hoved- og ankeforhandlinger – og dermed redusere behov for opplesning av dokumentbevis – ved at det etter dansk modell utarbeides utdrag som kun inneholder det som parten faktisk skal påberope seg under hoved- og ankeforhandling, og der partene på forhånd markerer det som er relevant for tvisten – det vil si det som skal dokumenteres under hoved- og ankeforhandlingen.

I tillegg er det andre forslag som er ment å effektivisere gjennomføring av hoved- og ankeforhandlingene, herunder opplegget for innledningsforedragene og gjennomføring av vitneavhør.

Lagdommer Frode Elgesem
Foto: Fredrik Naumann/Felix Features

Utsikt fra lagmannsrettens kantine i 11. etasje.

Besøk av Justis- og beredskapsministeren

Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl blir tatt i mot av førstelagmann Marianne Vollan.

Borgarting lagmannsrett mottok 20. januar 2023 offisielt besøk fra Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl, med delegasjon.

Statsråden ble mottatt av førstelagmann i Borgarting lagmannsrett, Marianne Vollan. Førstelagmannen innledet møtet med å gi en overordnet orientering om domstolen og status for saksavviklingen. Videre på møteagendaen stod arbeidet med mekling av sivile saker i lagmannsretten og erfaringer med 2-5-ordningen i straffesaker. Det var også satt av tid til å drøfte Prop. 34 L (2022-2023) Endringer i tvisteloven mv. (rettsmekling, ankenektelse mv.), som bl.a. inneholder forslag om økt adgang til å sile anker i sivile saker. Det var satt av en time til møtet.

Fra Borgarting lagmannsrett deltok førstelagmann Marianne Vollan, direktør Mari Fjærtøft Trondsen, lagmann Eirik Akerlie, lagmann Tonje Vang og lagmann Christian Lund.

Delegasjonen fra Justis- og beredskapsdepartementet og deltakerne fra Borgarting lagmannsrett.

Aktørkonferanse

17. april 2023 arrangerte Borgarting lagmannsrett en større aktørkonferanse med formål å etablere en felles kultur for en forsvarlig, smidig og effektiv gjennomføring av straffesaker.

Oppmøtet var svært godt med ca. 140 deltakere fra påtalemyndigheten, flere advokatkontorer og andre aktuelle aktører innen justissektoren.

Konferansen, som var delt inn i tre bolker, ble innledet av førstelagmann Marianne Vollan og lagmann Tonje Vang.

På konferansens første del ble blant annet rolleforståelse, samhandling og forventninger til saksforberedelsen drøftet. Innlegg ble holdt av førstestatsadvokat Marianne Bender, advokat Thomas Skjelbred, advokat Cecilie Schjatvet og lagmann Tonje Vang.

På konferansens andre del diskuterte aktørene hva som kjennetegner en god ankeforhandling, sett fra ulike ståsteder. Innlederne, bestående av statsadvokat Monica Krag Pettersen, advokat Henriette Willix og lagdommer Halvard Leirvik fremhevet her blant annet viktigheten av å ha med seg meddommerne til enhver tid. Det ble også drøftet hvorvidt det var særtrekk ved ankeforhandling for lagmannsretten som skiller seg fra tingrettens behandling.

Siste del av konferansen diskuterte lagdommer Thomas Christian Poulsen, advokat Heidi Juritzen, statsadvokat Anders Funnemark og advokat Cecilie Schjatvet blant annet overbevisføring, bruken av forklaringsutdrag, viktigheten av korrekt tidsbruk i retten og tillitsskapende dommeradferd. Hver del ble etterfulgt av diskusjon i plenum.

Møteleder var lagdommer Jan Eivind Nordheim.

Fellesseminar i Göteborg

Onsdag 20. september, etter rettstid, satte lagmannsrettens ansatte kursen med buss mot Sveriges nest største by, Göteborg. I Göteborg var det lagt opp til fellesseminar med besøk i tre domstoler - Göteborg Tingsrätt, Hövratten for Västra Sverige og Förvaltningsrätten.

De tre svenske domstolene hadde satt sammen et meget interessant og informativt fagprogram, der det svenske rettssystemet, dommerrollen, saksbehandling og digitalisering stod sentralt.

Torsdag morgen startet fagprogrammet med presentasjon av «biträdande chef i utredningsenheten i polisregion väst», Dan Windt, som fortalte om utfordringene med den økende gjengkriminaliteten i Sverige.

Lagmannsrettens ansatte ble så delt inn i tre puljer, der hver enkelt pulje besøkte to domstoler torsdag og én domstol fredag før hjemreise.

Programmet for hver domstol så slik ut:

Förvaltningsrätten i Göteborg

- * Välkommen till Förvaltningsrätten i Göteborg. Presentasjoner ved: *Kristian Karlemon (rådman)*, *Kristina Aurell (tf. Chefsrådman)*, *Emma Rosenström (föredragande jurist)*, *Linn Malmgren (förvaltningsrättsnotarie)*

Göteborg Tingsrätt

- * Digitalisering av domstolsarbetet, *Göran Lundahl (Lagmann)*
- * Handläggjarrollen och det digitala arbetssättet, *Fatima Said Mohamoud (Domstolshandläggare och samordnare för verksamhetsstöd)*
- * Säkerhet – praktisk hantering vid store rättegångar med säkerhetsproblematik, *Maria Broberg (säkerhetschef)*
- * EMR och Snabbare lagförning (SLF), *Camilla Wohlers Tell (rådman)*

Hövrätten for Västra Sverige

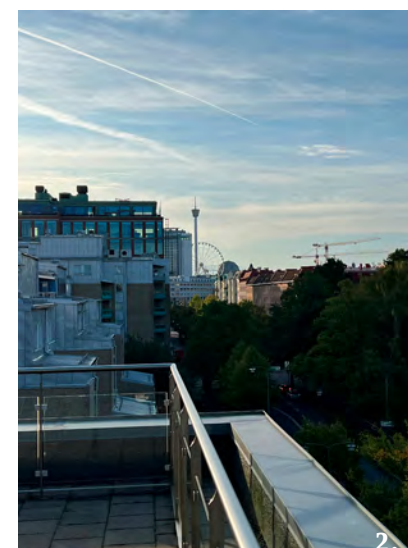
- * Organisering av svenske domstoler, dommerrekruttering och arbeidet i hovrätten, *Anders Hagsgård (hovrättspresident)*
- * En modernare rättegång, *Sara Norman, Mia Schenk Blomqvist (hovrättsråd)*

Borgarting lagmannsrett vil takke de svenske domstolene for et meget interessant og informativt fagprogram, for den svært gode gjennomføringen og tilretteleggingen og ikke minst for sin store gjestfrihet. Det er svært nyttig, og ikke minst viktig, at domstolansatte kan møtes på tvers av landegrensene for å dele erfaringer og drøfte ulike domstolfaglige og prosessuelle tema.

Vi ønsker de ansatte i de svenske domstolene hjertelig velkommen til lagmannsretten i Oslo.

Foto til høyre:

1. *Lagmann Christian Lund, hovrättspresident Anders Hagsgård og førstelagmann Marianne Vollan i Hövratten i Göteborg*
2. *Utsikt fra Forvaltningsrätten mot Liseberg*
3. *Lagdommer Halvard Leirvik takker biträdande chef i utredningsenheten i polisregion väst, Dan Windt, i Förvaltningsrätten for sitt innlegg*
4. *Tingsrätten i Göteborg*
5. *Hövrätten i Göteborg*

Studietur til Kroatia

En delegasjon fra Borgarting lagmannsrett, bestående av førstelagmann Marianne Vollan, lagmann Kjersti Buun Nygaard, lagmann Tonje Vang, lagdommerne Tine Kari Nordengen, Lisa Vogt-Lorentzen, Guro Hansson Bull og utredningsleder Kjetil Jahre Daae, var på studiebesøk i Kroatia 2. og 3. oktober 2023.

Besøket er ledd i et samarbeid mellom Kroatia og Norge under de såkalte «EØS-midlene». Tidligere i år var en delegasjon fra Kroatia i Norge på tilsvarende besøk. Om samarbeidsprogrammet skriver DA:

Programmet består hovedsakelig av aktiviteter rettet mot domstolene, men har også en friomsorgskomponent, i alt fire pre-definerte prosjekter. Justisdepartementet (JD) i Kroatia er programoperatør og Domstoladministrasjonen (DA) er donor programpartner (DPP). Europarådet er internasjonal partner organisasjon (IPO), hvis rolle er å bistå med fagkunnskap og rådgivning under implementering av programmet.

Temaet for besøket var mekling i domstolen og behandlingen av barn i rettssystemene. Delegasjonen fra Borgarting ble svært godt mottatt i det kroatiske Justisdepartementet av en bred delegasjon med representanter fra domstolene og påtalemyndigheten i tillegg til departementet.

Lagdommer Tine Kari Nordengen hadde en presentasjon om rettsmekling i Borgarting lagmannsrett. Lagdommerne Guro Hansson Bull og Lisa Vogt-Lorentzen snakket om behandlingen av barn i det norske rettssystemet. Delegasjonen fra Kroatia holdt interessante innlegg om det kroatiske rettssystemet, arbeidet med implementering av mekling i det kroatiske rettssystemet og behandlingen av barn i det kroatiske rettssystemet.

I tillegg var delegasjonen på besøk i High Criminal Court. Mandag kveld arrangerte den kroatiske delegasjonen middag for de besøkende på en restaurant som serverte tradisjonell kroatisk mat. Kroatene utmerket seg med stor gjestfrihet under hele besøket, og delegasjonen fra Borgarting ble ivaretatt på en forbilledlig måte.

Saker i retten 2023

Straffesaker

Krav om erstatning og omkostninger fra medhjelpere etter frifinnelse i Baneheia-saken

Borgarting lagmannsrett avsa 22. juni 2023 kjennelse i sak som gjaldt krav om erstatning og dekning av omkostninger fra staten etter frifinnelse i den gjenåpnede Baneheia-saken.

Viggo Kristiansen ble frikjent ved Borgarting lagmannsretts dom 15. desember 2022. Åtte personer med ulike roller i prosessen med å få gjenåpnet saken fremmet krav om erstatning for utgifter og dekning av omkostninger etter straffeprosessloven § 438 første og/eller tredje ledd. Lagmannsretten understreket at til tross for lovgivers intensjon om at det skal være et samfunnsansvar å avdekke uriktige domfellelser, hadde Kristiansen over mange år vært avhengig av betydelig innsats fra frivillige hjelpere, og det var denne samlede innsatsen som gjorde at Kristiansen lyktes med å få saken gjenåpnet og ble frifunnet.

Lagmannsretten kom til at kravene fra advokat Arvid Sjødin, advokat Sigurd J. Klomsæt og to sakkyndige kunne fremmes etter straffeprosessloven § 438 første ledd ettersom Kristiansen måtte anses som rettslig forpliktet til å betale den enkelte av kravshaverne for nødvendige utgifter til Kristiansens forsvar etter et prinsipp om «no cure, no pay». Arbeidet fra både advokat Sjødin og det sakkyndige arbeidet knyttet til DNA-beviset, ble ansett nødvendig for et effektivt forsvar av Kristiansen, og kravene førte i hovedsak frem. Lagmannsretten foretok en skjønnsmessig reduksjon av kravet til Klomsæt og til den sakkyndiges arbeid knyttet til teledatabeviset, ettersom deler av arbeidet ble ansett som nødvendige utgifter til Kristiansens forsvar.

De øvrige kravene var fremmet etter straffeprosessloven § 438 tredje ledd som gir rett til dekning av omkostninger til andre enn siktede. Lagmannsretten pekte på at bestemmelsen er en snever unntaksregel hvor det kan tilkjennes dekning av utgifter eller tapt arbeidsfortjeneste som knytter seg til tiltak som har vesentlig betydning for gjenåpningen, men at honorar og annen godtgjørelse ikke omfattes. Kravene fra flere av

medhjelperne gjaldt salær for arbeid med saken, og kravene ble derfor ikke tatt til følge. Kravet fra Viggo Kristiansens far gjaldt likevel utgifter som knyttet seg til tiltak som var av vesentlig betydning for gjenåpningen, og det forelå særlige grunner som gjorde det rimelig at han fikk dekket disse. En av medhjelperne fikk videre dekket deler av sitt krav om tapt arbeidsfortjeneste.

Advokat Klomsæt og tre av medhjelperne anket til Høyesterett. Ved kjennelse 13. oktober 2023 ble samtlige anker forkastet idet Høyesteretts ankeutvalg enstemmig fant det klart at ankene ikke kunne føre frem, jf. straffeprosessloven § 438.

[LB 23-082992](#)

Grovt underslag av 46 millioner kroner

Lagmannsretten avsa 23. juni 2023 dom i sak som gjaldt grovt underslag av cirka 46 millioner kroner.

De tiltalte i saken var to norske forretningsmenn som gjennom deltakelse i et brasiliansk og et norsk selskap tilrettela for salg av leiligheter til norske kjøpere i et leilighetsprosjekt i Brasil. Lagmannsretten kom til at de tiltalte hadde disponert over kjøpernes forskuddsbetalinger selv om det var avtalt at pengene skulle stå på klientkonto inntil bygget var ferdigstilt og kjøperne hadde fått heftelsesfritt skjøte. For en av de tiltalte fant lagmannsretten enstemmig at han var skyldig i grovt underslag. For den andre tiltalte var det dissens med hensyn til skyldspørsmålet idet to av meddommerne kom til at han ikke hadde vært klar over at kjøpernes forskudd ble brukt i strid med avtalen. De tiltalte ble også dømt for brudd på eiendomsmeglingsloven.

Straffen ble satt til fengsel i to år og ni måneder for begge de tiltalte. De tiltalte ble også dømt til å betale cirka 30 millioner kroner i erstatning til kjøperne.

De tiltaltes anker til Høyesterett ble nektet fremmet.

[LB-2021-181826](#)

Extinction Rebellion

Lagmannsretten avsa dom 14. september 2023 i én av flere straffesaker mot medlemmer av «Extinction Rebellion».

Denne saken gjaldt to medlemmer som var tiltalt blant annet for overtredelse av politiloven § 30 nr. 1 jf. § 5. Bestemmelsen rammer den som ikke straks retter seg etter pålegg, tegn eller øvrige signaler gitt av politiet. De to tiltalte hadde demonstrert i resepsjonen til Klima- og miljødepartementet i august 2021 og under partilederdebatten i Arendalsuka i august 2022. Den ene hadde i tillegg deltatt i en demonstrasjon utenfor Det Norske Teateret i Oslo under Equinors høstkonferanse i november 2022.

Lagmannsretten kom til at de to tiltalte ved disse anledningene hadde unnlatt å følge politiets pålegg. Påleggene ble vurdert å være i samsvar med politiloven. Straff for overtredelse ble ikke ansett å være uforholdsmessig etter Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10 om ytringsfrihet og artikkel 11 om forsamlingsfrihet. For disse og flere andre overtredelser ble straffen fastsatt til betinget fengsel og en bot på 10 000 kroner. Ved straffutmålingen fant lagmannsretten veiledning i en annen dom om liknende forhold avsagt av samme lagmannsrett 21. juni 2023 ([LB-2023-14155](#) m.fl.).

[LB-2023-502](#) og [LB-2023-18203](#) var forent til felles behandling. Begge de tiltalte har anket dommen til Høyesterett.

Grov korrupsjon i forbindelse med kjøp av kommunale boliger

Borgarting lagmannsrett avsa 4. oktober 2023 dom i sak som gjaldt grov korrupsjon i forbindelse med at Oslo kommune kjøpte eiendommer som skulle brukes som kommunale boliger. Bakgrunnen for eiendomskjøpene var den såkalte Tøyenavtalen, som bystyret vedtok i 2013. Vedtaket innebar at Munch-museet skulle flyttes fra Tøyen til Bjørvika, mot at Tøyen skulle rustes opp til et attraktivt boområde. I den forbindelse skulle kommunale boliger på Tøyen og i Gamle Oslo selges, og boliger skulle kjøpes i andre bydeler. Boligbygg Oslo KF fikk i oppdrag å gjennomføre kjøpene, og kommunen kjøpte i løpet av 2015 og 2016 tre hele bygårder og ca. 200 enkeltleiligheter til dette formålet.

En innleid saksbehandler som arbeidet med kjøpene for Boligbygg, ble av lagmannsretten dømt til fengsel i tre år og to måneder for to tilfeller av grov korrupsjon i forbindelse med kjøpene. Det ene forholdet gjaldt bestikkelser til en samlet verdi på om lag 1,5 millioner kroner. Dette forholdet var endelig avgjort av tingretten. Det andre forholdet gjaldt en pengeoverføring på 250 500 kroner i forbindelse med kommunens kjøp av en bygård på Frogner. Et sentralt bevispørsmål for lagmannsretten var om pengeoverføringene var vederlag for konsulenttenester eller bestikkelser i forbindelse med kommunens kjøp av bygården. Lagmannsretten kom til at pengeoverføringene var bestikkelser. Til sammen hadde den innleide saksbehandleren dermed mottatt bestikkelser til en verdi på i overkant av 1,7 millioner kroner i forbindelse med kommunens eiendomskjøp. Mannen ble av lagmannsretten i tillegg ilagt rettighetstap på to år, og et beløp på i overkant av 1,6 millioner kroner ble inndratt.

De to mennene som lagmannsretten fant at hadde overført til sammen 250 500 kroner til den innleide saksbehandleren i forbindelse med kommunens kjøp av bygården, ble også dømt for grov korrupsjon. De ble begge to dømt til en straff av fengsel i ett år og åtte måneder.

[LB-2022-138463-2](#)

Arrestforvarer tiltalt for å ha utøvd offentlig myndighet og grovt uaktsomt brutt sin tjenesteplikt

Borgarting lagmannsrett avsa den 12. oktober 2023 dom i en straffesak, der en arrestforvarer var tiltalt for å ha utøvd offentlig myndighet og grovt uaktsomt brutt sin tjenesteplikt.

I saken ble en arrestforvarer frifunnet for overtredelse av straffeloven § 172, jf. § 171 om grovt uaktsom tjenestefeil. Lagmannsretten kom enstemmig til at han hadde brutt sin tjenesteplikt da han hadde brukt fysisk makt for å legge en innsatt ned i gulvet. Det bestemmende mindretallet på tre dommere kom imidlertid til at bruddet på tjenesteplikten ikke var grovt.

Arrestforvareren ble enstemmig frifunnet for krav om å betale oppreisningserstatning til den innsatte.

[LB-2023-25704](#)

Professor frifunnet for brudd på regelverket om eksportkontroll og sanksjoner mot Iran

Borgarting lagmannsrett avsa 8. desember 2023 dom i saken der en iransk/tysk professor ved NTNU var tiltalt for overtredelse av regelverket om eksportkontroll og regelverket om sanksjoner mot Iran.

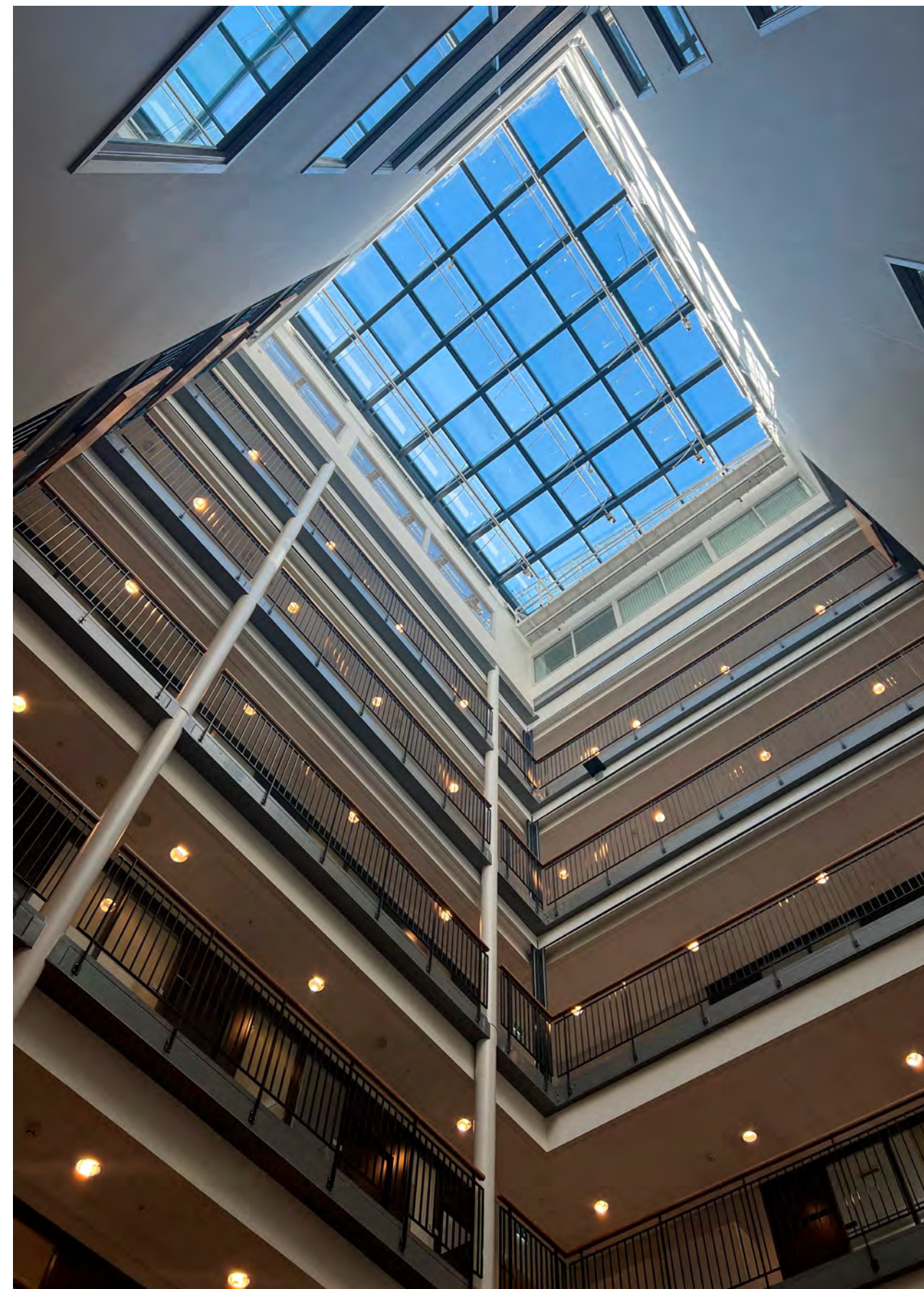
Ved lagmannsrettens dom ble mannen frifunnet for overtredelse av regelverket om eksportkontroll og regelverket om sanksjoner mot Iran. Tiltalte ble også frifunnet for tiltale om medvirkning til datainnbrudd.

Overtredelsen hadde ifølge tiltalen bestått i at han hadde ytt tjenester og teknisk bistand til fire iranske gjesteforskere i tilknytning til teknologi som krever eksporttillatelse fra Utenriksdepartementet. Bistanden hadde særlig bestått i veiledning i bruken av et elektronmikroskop ("SEM"), men også i veiledning av forskningen på enkelte metaller. Eksportkontrollforskriften og Iranforskriften inneholder lister over varer og teknologi som krever eksporttillatelse. Regelverkene er en gjennomføring av EUs eksportkontroll- og sanksjonsforordninger og resolusjoner fra FNs Sikkerhetsråd om sanksjoner mot Iran.

Lagmannsretten kom til at teknologien ikke var listeført etter eksportkontrollforskriften. Gjesteforskerne hadde ikke fått teknologikunnskap som var nødvendig for å utvikle noen av de listeførte varene. Tiltaltes tjenester kunne heller ikke tjene til å utvikle et lands militære evne. Kunnskap om grunnleggende og generelle forskningsverktøy har ikke en slik nærhet til utviklingen av en militær evne at den er omfattet av eksportkontrollforskriften § 5.

Elektronmikroskoper er listeført etter Iranforskriften. Lagmannsretten kom allikevel til at overføring av kunnskap om bruken av elektronmikroskoper ikke krever tillatelse, jf. regelverkets unntak for offentlig tilgjengelig informasjon.

[LB 23-040228](#)

Sivile saker

Patenttvist om langrennsbindinger

Borgarting lagmannsrett avsa 9. juni 2023 dom i en tvist om gyldigheten av, og inngrep i, to patenter tilhørende henholdsvis Madshus AS og Rottefella AS.

Lagmannsretten kom, i likhet med tingretten, til at patentene var gyldige, og at bindingen «Shift-In» gjorde inngrep i patentene. Denne bindingen ble solgt av Salomon S.A.S. og Atomic Austria GmbH.

Rottefella ble tilkjent erstatning for økonomisk tap med 9 250 000 kroner fra disse selskapene og deres morselskap samt et annet søsterselskap. Tilsvarende ble Madshus tilkjent 192 000 kroner, som utgjorde det dobbelte av et rimelig lisensvederlag. Det ble i dommen også nedlagt forbud mot salg m.m. av «Shift-In»-bindingen og pålegg om tilbakekall av denne fra handelen. Gyldigheten av Atomics varemerke MOVER var også omtvistet, og lagmannsretten kom til at varemerket var ugyldig.

Dommen er anket av alle parter, men Høyesterett har nektet ankene fremmet.

[LB-2022-159367](#)

Brudd på EMK art. 3 og Grunnloven § 93 om umenneskelige eller nedverdiggende forhold

Borgarting lagmannsrett avsa 24. august 2023 dom i sivil sak som gjaldt spørsmålet om tre tidligere innsatte ved Bergen fengsel var utsatt for brudd på EMK artikkel tre og Grunnloven § 93, om at ingen skal utsettes for umenneskelige eller nedverdiggende forhold.

De tre innsatte hadde under soning av straff i fengselet vært gjenstand for et stort antall rutinemessige nakenvisitasjoner med dyp knebøy, blant annet før og etter alle besøk, herunder besøk med glassvegg, og ved alle utganger fra fengselet og fremstillinger. Lagmannsretten fant at nakenvisitasjonene utført på rutinemessig grunnlag var nedverdiggende, og at det ikke var gitt tilstrekkelig konkret begrunnelse fra fengselsmyndighetenes side, samt at inngrepene

manglet notoritet. Lagmannsretten fant derfor, som tingretten, at det forelå krenkelse. Videre kom lagmannsretten i likhet med tingretten til at de private parter hadde krav på fastsettelsesdom for krenkelse av EMK artikkel 3 og Grunnloven § 93. I motsetning til tingrettens dom ble de private parter tilkjent oppreisning for ikke-økonomisk skade med hjemmel i EMK artikkel 13. Påstanden om at ett av kravene var foreldet ble ikke tatt til følge. Dommen var enstemmig.

Regjeringsadvokaten har påanket dommen til Høyesterett, og saken skal behandles der.

[LB-2023-4761](#)

Gyldigheten av vedtak om begrensning av skattefradrag i lys av EØS

Borgarting lagmannsrett avsa 30. august 2023 dom i en sak som gjaldt om et vedtak fra Skatteklagenemnda var ugyldig fordi reglene det bygget på, var i strid med EØS-retten. Skatteloven gir rett til fradrag for rentekostnader. Denne fradragsretten var imidlertid begrenset når det gjaldt gjeld til nærstående etter § 6-41, slik den lød i 2014/2015. Spørsmålet var om denne begrensningen, sammenholdt med konsernbidragsreglene i §§ 10-2 til 10-4, var i strid med retten til fri etablering etter EØS-avtalen artikkel 31.

Etter en gjennomgang av sentrale dommer fra EU-domstolen på området, kom lagmannsretten til at reglene ga en virkning som var i strid med etableringsfriheten. Samvirket mellom reglene ga en restriksjon som måtte rettferdiggjøres særskilt, og restriksjonen var ikke begrunnet i tvingende, allmenne hensyn. Rådsdirektiv (EU) 2016/1164 (ATAD-direktivet) kunne ikke gi en annen konklusjon.

Skatteklagenemndas vedtak bygget dermed på en uriktig lovforståelse og var ugyldig.

Staten ved Skatteetaten anket dommen til Høyesterett, som i beslutning av 22.12.23 tillot at anken fremmes til behandling i Høyesterett.

[LB-2023-34315](#)

Staten dømt for brudd på menneskerettigheter

Borgarting lagmannsrett avsa 30. oktober 2023 dom som gjaldt spørsmål om menneskerettsbrudd under internering på Politiets utlendingsinternat på Trandum.

Lagmannsretten kom til at 23 rutinemessige kroppsvisiteringer etter ukontrollerte besøk krenket den tidligere internertes rettigheter etter Grunnloven § 93 annet ledd og EMK artikkel 3, og at den rutinemessige innlåsing av henne gjennom mesteparten av døgnet under hele interneringsperioden på nesten fire måneder krenket hennes rettigheter etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. Etter lagmannsretten vurdering utgjorde derimot ikke en overføring til sikkerhetsavdelingen i halvannet døgn et menneskerettsbrudd. Det samme gjaldt helsehjelpen hun mottok på Trandum.

Lagmannsretten kom videre til at det ikke forelå krenkelse av retten til frihet etter Grunnloven § 94, EMK artikkel 5 og SP artikkel 9. Lagmannsretten kom til at EMK artikkel 13, jf. menneskerettsloven § 2 gir lovhjemmel for å tilkjenne oppreisningserstatning når domstolene i en sak kommer til at dette er nødvendig for å reparere en krenkelse av EMK, og tilkjente den tidligere internerte 40 000 kroner i oppreisningserstatning. Hun fikk også medhold i krav om fastsettelsesdom for krenkelsene av Grunnloven og EMK, selv om krenkelsene var konstatert i domspremissene.

[LB-2023-21398](#)

Gyldigheten av Felles klagenemnds vedtak om annullasjon av eksamen og utestengelse av student som følge av fusk

Borgarting lagmannsrett avsa 1. desember 2023 dom i sak som gjaldt gyldigheten av Felles klagenemnds vedtak om annullasjon av eksamen og utestengelse av student som følge av gjenbruk av to avsnitt fra en tidligere refusert eksamensbesvarelse - såkalt selvplagiat - uten kildehenvisning til seg selv. I dommen tok lagmannsretten stilling til om slik gjenbruk kunne anses som fusk etter universitets- og høyskoleloven § 4-7 første ledd

bokstav b, jf. eksamensforskriften for den aktuelle utdanningsinstitusjonen.

Lagmannsretten kom, i motsetning til tingretten, til at studentens gjenbruk av de to avsnittene objektivt sett ikke kunne anses som fusk. Vurderingen av om slik gjenbruk uten kildehenvisning var fusk i henhold til eksamensforskriften for den aktuelle utdanningsinstitusjon, måtte vurderes konkret. Lagmannsretten la for det første til grunn at studentens gjenbruk av de to avsnittene uten kildehenvisning var i samsvar med det såkalte APA-regelverket som oppgaveteksten henviste studenten til å benytte. For det andre la lagmannsretten i den konkrete vurderingen av institusjonens eksamensforskrift blant annet vekt på at de to avsnittene som var gjenbrukt, var hentet fra en refusert eksamensbesvarelse og utgjorde en mindre del av besvarelsen samlet sett, samt at avsnittene inneholdt parafraser av to eksterne forfattere med liten grad av egne subjektive vurderinger. Felles klagenemnds vedtak ble ansett ugyldig.

Saken er anket til Høyesterett.

[LB-2023-83179](#)

Tysk leverandør dømt til å betale 62 millioner USD

Borgarting lagmannsrett avsa 19. desember 2023 dom i sak om erstatning. I likhet med tingretten kom lagmannsretten til at den tyske leverandøren av seks skipsmotorer til skip som fraktet gass var erstatningsansvarlig overfor rederiets konkursbo, og at konkursboet var rett kreditor for kravet. Det tyske selskapet ble dømt til å betale 62 millioner USD i erstatning til boet. Beløpet var vesentlig høyere enn beløpet tilkjent i tingretten.

Ansvarsgrunnlaget var informasjonsansvaret sammenholdt med arbeidsgiveransvaret. Lagmannsretten fant det bevist at de seks motorene brukte mer drivstoff enn det som var opplyst ved innsalget av motorene og i forbindelse med overleveringen etter gjennomført Factory Acceptance Test (FAT). Det var ikke tvilsomt at konkursboet kunne gjøre gjeldende krav på deliktsmessig grunnlag og hadde krav på å bli stilt økonomisk som om en annen motorleverandør var

blitt valgt. Saken reiste spørsmål om alle vilkårene for erstatning var oppfylt, samt spørsmål om lovvalg og foreldelse.

I motsetning til tingretten kom lagmannsretten til at den tyske leverandørens norske datterselskap ikke kunne holdes ansvarlig etter reglene om organansvar. Det norske selskapet ble frifunnet for erstatningskravet.

Saken er anket til Høyesterett.

[LB-2022-124606](#)

Overskjønn

Ekspropriasjon til ny E18 i Ås og Follo – kapitaliseringsrente og støyplager for husdyr

Det bygges ny E 18 i Ås og Follo, og det eksproprieres grunn til dette. Statens vegvesen begjærte skjønn overfor tre gårdbrukere i Ås kommune. Etter tingrettens skjønn begjærte veivesenet overskjønn.

Saken var lagt opp slik at lagmannsretten skulle ta stilling til en rekke enkeltpunkter. For en stor del ble det konkrete vurderinger av hva som var påregnelig bruk av arealene og hvilket tap som oppstod. Det var et felles punkt som gikk igjen i det fleste tapspostene, nemlig kapitaliseringsrente. De fleste tapspostene gjaldt fremtidig tap, og da må fremtidige tap omregnes til nåverdi. Denne omregningen, eller kapitaliseringen, skjer med en rentesats, også kalt kapitaliseringsrente.

Tradisjonelt har denne vært den samme som er brukt ved erstatningsberegning i personskadesaker. Siden 2014 har fire prosent vært anvendt. Nå er det kommet en forskrift om rente ved erstatningsberegning i personskadesaker, og renten er der satt til 2,5 prosent. Lagmannsretten kom til at den samme rentefoten også skal anvendes ved ekspropriasjon som her. Det medfører at erstatningene blir høyere.

Den nye veien vil komme nokså nær driftsbygningen til en av gårdbrukerne. Gårdbrukeren anførte at støy fra veien vil medføre tap i produksjonen av ammekyr. Lagmannsretten kom til at støyen fra veien noen steder utendørs ville ligge over det som er tillatt etter dyrevelferdsloven, men at dette kunne avhjelpes. Han fikk erstatning for slike tiltak, og det var da ikke grunnlag for tap her.

Overskjønnet er avsagt med dissens (4 – 1). Statens vegvesen har anket overskjønnet til Høyesterett.

[LB-2022-51932](#)

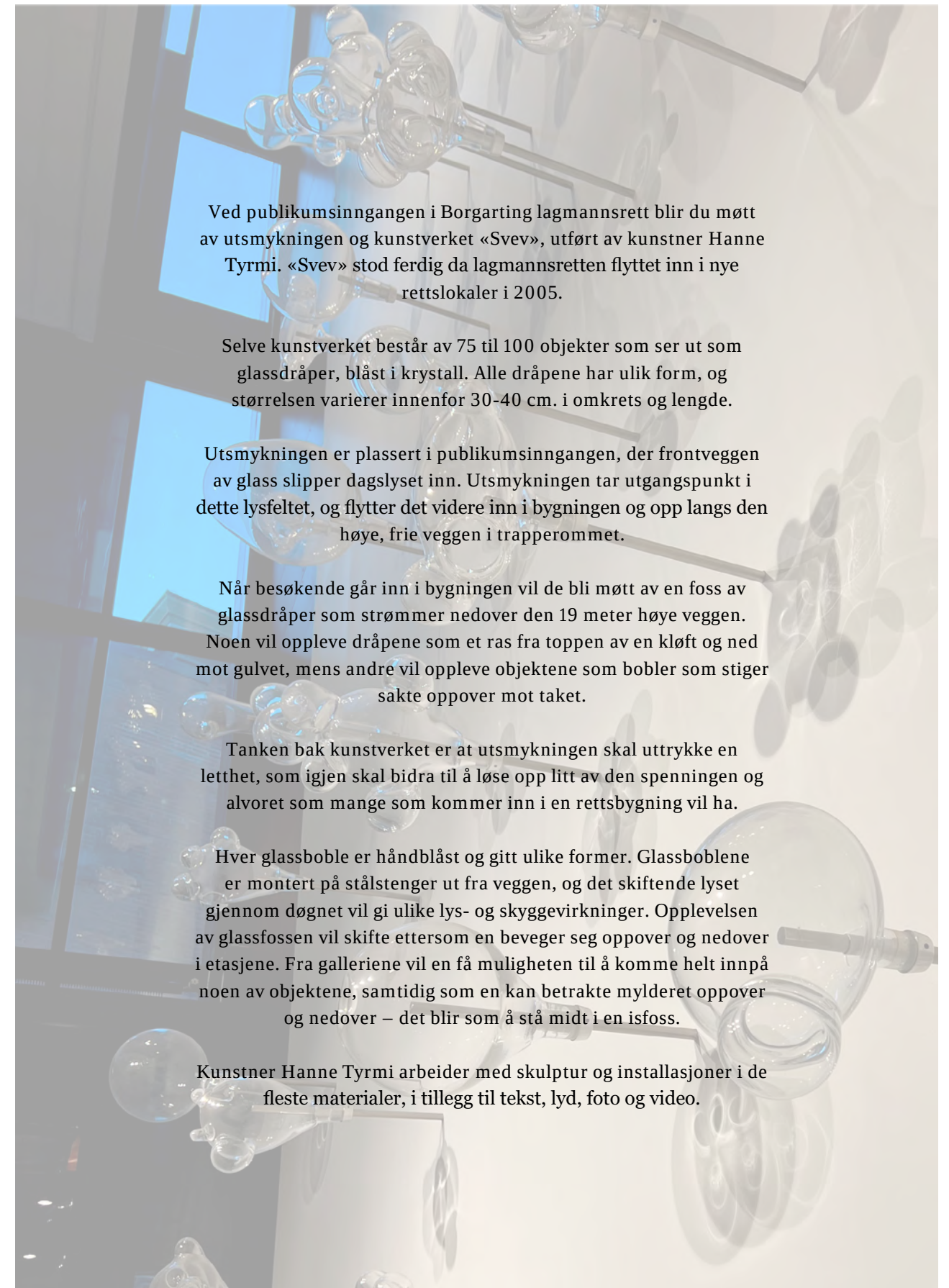
Innløsning av festetomt på Lindøya

Saksøkeren krevde innløsning av festetomt på Lindøya. Tomten, som er et såkalt punkt feste, eies av staten v/Statsbygg. Saken reiser to hovedspørsmål; det ene om innløsningssummen skal fastsettes til 25 ganger festeavgiften eller 40 prosent av tomteverdien. Svaret på dette spørsmålet avhenger av om Statsbygg har oppsigelsesrett etter kontrakten eller ikke. Lagmannsretten kom til at Statsbygg har slik rett, noe som innebærer at innløsningssummen ble satt til 40 prosent av tomteverdien.

Det andre spørsmålet gjelder utforming og størrelse på tomten som skal følge med ved innløsning. Partene var i den forbindelse uenige om betydningen av reguleringsplanen. Lagmannsretten la til grunn at retten ikke var bundet av planen, men at retten kunne – til dels betydelig – legge vekt på den. Lagmannsretten fastsatte tomtestørrelsen og utformingen i samsvar med Statsbyggs forslag. Lagmannsretten uttalte at dette verken hindrer eller vanskeliggjør innløsning i vesentlig grad. Avgjørelsen kan få betydning for en rekke tomtefester på «byøyene».

Lagmannsrettens overskjønn var anket til Høyesterett, men Høyesterett besluttet 5. desember 2023 at anken ikke ble tillatt fremmet.

[LB-2022-158172](#)

Rettsskriver Peter Bendow og maleriet på rom 1041

På rom 1041 i Borgarting lagmannsrett henger det et maleri med motiv fra Akersgaten med Finansdepartementet og Trefoldighetskirken. Maleriet er signert Peter Bendow.

Petter Bendow var rettsskriver i det som het Oslo lagmannsrett fra 1927 til 1936, og i (gamle) Eidsivating lagmannsrett fra 1936 til 1954. Rettsskriver var den øverste administrative lederen i lagmannsretten, og stillingen ble i 1989 omdannet til administrasjonssjef, og senere direktør.

Ved siden av sin stilling som rettsskriver var Peter Bendow en markert kulturperson som forfatter og illustratør. Han var født i 1886 og het opprinnelig David Dietrichs Swensen Arnesen.

Bendow var utdannet jurist, og arbeidet en tid som journalist og advokat. Han interesserte seg nok imidlertid mer for historie og kultur, og skrev en

rekke bøker om oldtidens Egypt. Bøkene illustrerte han selv. Han brukte pseudonymet Peter Bendow, og i 1948 skiftet han navn til dette.

Peter Bendow skrev også skuespill og kriminalromaner, samt en rekke artikler og kåserier, gjerne med historisk eller humoristisk tilsnitt. Flere av disse hadde utgangspunkt i saker han kjente fra rettsvesenet.

Bendow debuterte i 1926 som kriminalforfatter med *Miss Eves ørkeneventyr*. Han skrev siden en lang rekke kriminal- og underholdningsromaner, og mange vil nok kalle Bendow for Norges første krimforfatter. Hans roman *Frøken Statsadvokat* fra 1929 ble filmatisert. Bendow var også trolig den første i Oslo-pressen som hadde egen restaurantspalte.

Etter at han døde i 1959, ble noen av historiene med utgangspunkt i saker fra retten samlet i en liten bok, *Tombola på brudekjole*.

Peter Bendow døde 9. august 1959, 73 år gammel.

Rettsskriver Peter Bendow, fotografert av ukjent person.
Foto/ Eier: H. Aschehoug & Co.

Peter Bendows maleri av Akersgata i Oslo.
Foto: Beata Jagiello.

Peter Bendows historier er preget av sin tid. En av dem er denne:

Alders tids bruk

I Gruvedal ble det stor ståhei, for folk med gardlapper bare såpass at de kunne holde seg unna fattigkassa, var plutselig blitt rike. Noen ingeniører med målestenger og apparater av blank fin messing hadde fartet opp og ned etter dalen og nå ville de kjøpe hele Gruvedalsfossen og alle vannene innenfor fjellet for nå skulle det bli både kraftverk og fabrikk i Gruvdal og alle skulle få stor betaling og elektrisk lys. Det var bare å selge.

Of det kunne alle gjøre, for alle hadde beiterett og fiskerett eller hva det nå kunne være oppe i fjellet, og de som hadde småbruk ved fossen, som knapt var så store at de kunne regnes som plasser ble de aller rikeste, for fossen ble grovt betalt, og både kraftverket og fabriken skulle ligge ved den så det måtte mye til med tomter.

Bare han Ola Brattliplassen fikk ingen del i alle denne rikdommen. Plassen til Ola hadde ingeniørene ingen bruk for og ikke hadde han noen rett i fjellet heller. Kua og de tre-fire sauene hans måtte klare seg på den skåra de kalte Brattliplassen.

Folk syntes mest synd på han Ola, som var så ille stedt, men de kunne nå ikke la være å hovere litt også, når de traff ham på bua hvor han måtte borge for tjue øre i tobakk, mens de kunne kjøpe kontant både sirup og kake. Han Ola sa ikke noe større til det. Han hadde nå greid seg før og kanskje kunne det bli arbeid å få når de kom i gang med bygginga. Han fløtte kua og sauene sine som før og satt ellers på bua og hørte om all den rikdommen da andre slo om seg med. Han Anders Gruvdalsfossen hadde fått hele tolv tusen for gardlappen sin og nå var han reist til byen og hadde vært full som en storkar i over åtte dager.

Snart kom den dagen, da de tok til å gjerde inn tomta og begynte å grave. Ola var stadig til stede og fulgte med i alt. «Jeg har slikt å gjøre,» sa Ola. Men den dagen da inngjerdingen var ferdig og de grov som verst, vandret han inn på kontoret til overingeniøren. Hva var det han ville? Hvis det var arbeid om å gjøre fikk han snakke med formannen på tomta. Nei det var nå itte akkurat det. Men det var denne vegen. «Vei? Hva for en vei?» «Veien til Brattliplassen. Den gikk over tomta.» Da lo overingeniøren. «Så du skal krangle om veirett. Det kan du spare deg min gode mann. Vi har naturligvis vært hos skriveren og undersøkt i pantebøkene, men det står ikke noe om veirett for deg der.» Han måtte bare ikke komme med slikt. Overingeniøren hadde liten tid. Men det hadde ikke Ola. Dette var den eneste veien han hadde og sakføreren på Vangen hadde snakket om noe han kalte alders tids bruk. «Alders tids bruk? Hva var det for noe tøys?» Ja det fikk overingeniøren snakke med sakfører Hansen om, men veien hadde nå både Ola og alle de som var før ham brukt i alle år, og da fikk en lissom rett da, sa sakføreren. Overingeniøren ble heit i skallen og pekte på døren. «Alders tids bruk! Kom deg ut.» Disse bøndene - det var ikke til å tro, hva de kunne finne på.

Men Ola kom igjen med sakfører Hansen og nå fikk overingeniøren belæring om hva alders tids bruk var for noe og den var så dyr at det ble rettssak med åstedsbefaring og appell helt til Høyesterett. Stadig ble det mer belæring og stadig ble det dyrere. Til slutt måtte overingeniøren betale så mye for lærdommen at Ola ble like rik som alle de andre.

«Ja, den Ola» sa folk. «Han har nå alltid vært en luring.» Og nå kunne Ola gå på bua og kjøpe kontant både sirup og kake.

BORGARTING LAGMANNSRETT

Borgarting lagmannsrett
Keysersgate 13, Oslo
Telefon 21 55 80 00
borgarting.lagmannsrett@domstol.no

www.domstol.no/borgarting

@Borgartinglagmannsrett